

ALUMINIJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE GLINICE
IN ALUMINIJA „BORIS KIDRIČ“ KIDRIČEVO

STEVILKA 9

SEPTEMBER 1976

LETNIK XIV.

Pomol (spomin na dopust)

Z zasedanja sveta za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje

Svet za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje, se je sestel na svoji tretji redni seji dne 19. avgusta 1976.

— Seznanil se je s poročilom komisije o ogledu novogradenj in rekonstrukcij ter sklenil, da si komisija za ogled novogradenj in rekonstrukcij ponovno ogleda še novogradnje posameznih proslcev. Po tem poročilu bo svet za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje sestavil prioriteto listo za dodelitev kreditov za novogradnje in prioriteto listo za dodelitev kreditov za rekonstrukcije stanovanjskih hiš. Obe prioriteto listi bo dal v razpravo delavskim svetom TOZD in DS SS.

— Sklenil je, da je potrebno tov. Vinka Dovečarja, mat. št. 1089, ki je vpisan pod zap. št. 48 na veljavni prioriteto listi za dodelitev posojila za rekonstrukcijo stanovanjske hiše, črtati iz prioritete liste, ker ni več lastnik hiše, za katero prosi posojilo.

— Zavrnili je prošnjo Antona Sagadina, mat. št. 2728 za dodelitev kredita za adaptacijo stanovanjske hiše, ker je zamudil rok vložitve prošnje po natečaju.

— Dodelil je stanovanja naslednjim proslcem:

1. Luki Milinoviču, mat. št. 3433, iz TOZD vzdrževanje 3-sobno stanovanje v Kidričevem št. 2, ki ga bo izpraznil Zvonko Kutnjak,

2. Albini Pšajd, mat. št. 3626, iz TOZD vzdrževanje — 3-sobno stanovanje v Kidričevem št. 7, ki ga bo izpraznil Franc Vrlič,

3. Edvardu Dobniku, mat. št. 4363, iz TOZD tovarna aluminija — 3-sobno stanovanje v Kidričevem št. 13, ki ga bo izpraznila Albina Pšajd,

4. Francu Primožiču, mat. št. 4277, iz TOZD tovarna aluminija — 3-sobno stanovanje v Kidričevem št. 6, ki ga bo izpraznil Vaclav Vrabčič,

5. Martinu Unuku, mat. št. 2869, iz TOZD tovarna aluminija — 2-sobno stanovanje v Kidričevem št. 30, ki ga bo izpraznil Stefan Hanžekovič,

6. Francu Keiserbergerju, mat. št. 4116 iz TOZD vzdrževanje — 2-sobno stanovanje v Kidričevem št. 9, ki ga bo izpraznil Martin Unuk,

7. Francu Štumbergerju, mat. št. 940 iz TOZD tovarna aluminija — 3-sobno stanovanje v Kidričevem št. 8, ki ga bo izpraznil Lovro Beranič,

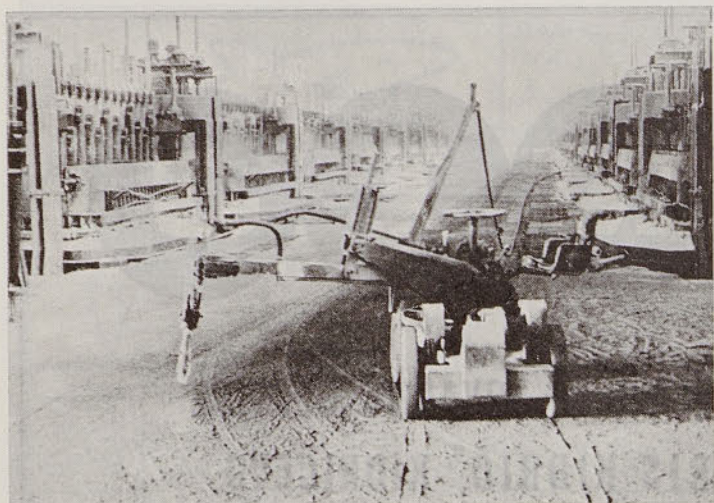
8. Mirku Nežmahu, mat. št. 4084 iz TOZD tovarna aluminija — 2-sobno stanovanje v Kidričevem št. 34, ki ga bo izpraznila Nevenka Požun-Kurinčič,

9. Marjanu Štumbergerju, mat. št. 4152 iz TOZD promet — 1-sobno stanovanje v Kidričevem št. 9, ki ga bo izpraznil Mirko Nežman.

— Na predlog glavnega direktorja je svet za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje, predlagal delavskemu svetu TGA, da dodeli na osnovi določil 10. člena pravilnika o dodeljevanju stanovanj Francu Beloviču, mat. št. 4325, zaposlenemu v TOZD vzdrževanje, PKV ključavničarju, stan. Ptuj, Jadranska 15 — 1-sobno stanovanje v Ptuj, Potrčeva 44, I. nadstropje, ki ga bo izpraznila Elfrida Žakula.

— Na osnovi določil 3. tč. 124. člena samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo pa je svet za samoupravljanje predlagal delavskemu svetu TGA, da dodeli 2-sobno stanovanje št. 12 v Kidričevem 13, tov. Aman.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Utrujen bojevnik

NEZGODE

AVGUSTA LETOS

Avgusta letos se je poškodovalo 13 delavcev.

	Na delu	Na poti	Skupaj
TOZD ALUMINIJ	4	1	5
TOZD GLINICA	2	—	2
TOZD VZDRŽEVANJE	4	—	4
TOZD PROMET	1	—	1
DS SKUPNE SLUŽBE	1	—	1
	12	1	12

OBLIKA NESREČE:

Stik s skrajnimi temperaturami	3
Preobremenitev telesa	1
Padeč predmeta	3
Udarec ob predmet	2
Padeč osebe	2
Stisnjenje ob predmet	2

TOZD ALUMINIJ

- Dušan Gojkovič, mat. št. 4184 — livarna, se je poškodoval 14. avgusta. Pri metanju mangana v 6 t ind. peč je prišlo do eksplozije in izbruha aluminija iz peči v okolico. Pri tem je imenovani utrpel opekline na nadlakti desne roke.
- Stjepan Habljak, mat. št. 4439 iz elektrolize A, se je poškodoval 16. avgusta. Pri navezovanju spona na 321 el. celici v elektrolizi A je prišlo iz anode do izbruha plamena, kateri je oplazil delavca in mu na glavi, rokah, trupu in nogah povzročil težje opekline.
- Stane Kosec, mat. št. 1404 iz elektrolize B se je poškodoval 19. avgusta. V garderobi el. B je imenovani s sodelavci prenašal lesene klopi. Pri tem je prišlo do stisnjenja med dve klopi. Na oprsu je utrpel lažje poškodbe.
- Rudolf Rodošek, mat. št. 3302 iz hale A, se je ponesrečil 20. avgusta. Pri vožnji s kolesom je na makadamski cesti padel. Pri padcu si je poškodoval prste na obeh rokah.
- Franc Smolinger, mat. št. 4311 iz livarne, se je poškodoval 20. avgusta. Pri vlaganju al. odpadkov v 6 t peč v livarno je delavcu stisnilo prst med odpadki in železno konstrukcijo peči tako močno, da je na sredincu desne roke utrpel tudi lažjo poškodbo.

TOZD GLINICA

- Mirko Trstenjak, mat. št. 2821 iz glinice — rdeči del, se je poškodoval 7. avgusta. Ponesrečenec je po končanem delovnem času oz. po predaji izmene šel po stopnicah v mokrih škornjih, pri čemer je padel in si poškodoval spodnji del hrbta.
- Anton Sakelšek, mat. št. 1059 iz glinice — rdeči del, se je poškodoval 21. avgusta. Ponesrečenec je posluževal transportni trak v skladišču boksita. Ponesrečenec je pristopil k traku, da ga z železnim vzvodom očisti in trak usposobi za normalno obratovanje. Pri tem pa je trak zagrabil vzvod, s katerim je delavec med pogonom čistil trak in mu poškodoval palec leve roke.

TOZD VZDRŽEVANJE

- Janez Horvat, mat. št. 1618 iz strojnega vzdrževanja, se je poškodoval 6. avgusta. Pri razstavljanju ventila je odletel drobec zagozde v desno oko ponesrečenca in mu povzročil lažjo poškodbo.
- Janez Lubej, mat. št. 830 iz elektro-vzdrževanja se je poškodoval 14. avgusta. Pri dvigovanju omarice za priklop grelcev si je poškodoval hrbtenico.
- Ciril Horvat, mat. št. 4209 iz elektro vzdrževanja, se je ponesrečil 25. avgusta. Pri demontaži luči v bunkerju anodne mase se je ponesrečencu vsipal vroč smolnat prah na obraz in mu povzročil opekline obraza in vnetje levega očesa.
- Miroslav Planjšek, mat. št. 4328 iz gradbenega vzdrževanja, se je ponesrečil 26. avgusta. Ponesrečenec je kot progovni delavec šekal vijak za privezovanje ind. tirov. Med sekanjem se je odkrnil drobec od kladiiva in mu priletel v levo ramo. Utrpel je lažjo poškodbo.

TOZD PROMET

- Janez Mlakar, mat. št. 2723 iz transportne skupine, se je ponesrečil 4. avgusta. Kot transportni delavec je bil na delu v Livarni. Pri prevzemu aluminija, mu je eden od al. komadov padel na desno roko in mu stisnil mezinček. Utrpel je lažjo poškodbo.

DS SKUPNE SLUŽBE

- Franc Hudžar, mat. št. 2416, iz gozdne skupine, se je ponesrečil 25. avgusta. Pri popravilu motorne kosilnice si je poškodoval prst desne roke.

Rezervni deli

Z zasedanja sveta za samoupravljanje, življenska vprašanja delavcev in obveščanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

liji Černezel, zaposleni v Zdravstvenem domu Ptuj — obratna ambulanta TGA, medicinski sestri.

Amalija Černezel prosi za dodelitev stanovanja že od maja 1971. S hčerko živi včasem bivalnem prostoru v TOZD Zdravstvena postaja Kidričevo, ki prostor nujno potrebuje za službene namene.

— Svet za samoupravljanje je razpravljal o izpolnitvi pogodb za posojila za individualno stanovanjsko gradnjo in ugotovil, da vsi člani delovne skupnosti ne izpolnjujejo določil pogodb, zato je imenoval komisijo v sestavi: Slavica Menoni, Katica Bednjički in Vlado Peternel z nalogo, da opravi ogled neovrageden pri prosilcih, ki ne izpolnjujejo pogodbenih obveznosti.

— Svet za samoupravljanje, življenska vprašanja delavcev in obveščanje je zvišal denarno pomoč Geri Murko za sina Antona, kot prispevek k stroškom šolanja od sedanjih 120.— na 350.— din na mesec na osnovi določil 10. člena pravilnika o socialni zaščiti delavcev.

— Odobril je izredno pomoč v višini 2.000.— din za prispevek k vozičku na motorni pogon invalidskemu upokojencu Alojzu Kajzersbergerju — na osnovi določil 53.c člena pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.

— Sklenil je, da je točilnica v Restavraciji zaprta en dan v tednu in sicer v ponedeljek.

— Na delilnih mestih v vseh TOZD se namesti avtomate za osvežilne pijače, na glavni vratarnici pa avtomat za cigarete. Splošni sektor pripravi konkreten predlog za nabavo navedenih avtomatov do 15. septembra 1976.

— Predlagal je delavskemu svetu TGA, da iz sklada skupne porabe — dotacije in ostalo, odobri kritje stroškov strokovne ekskurzije, in sicer:

— za DS TOZD promet v višini 37.956.— din in
— za DS TOZD tovarna aluminija v višini 68.250.— din.

— Ni ugodil prošnji Kluba ptujskih študentov za brezplačno koriščenje dvorane v Restavraciji Kidričevo zaradi pomanjkanja denarnih sredstev v te namene.

— Svet za samoupravljanje je ugotovil, da je v planu poslovanja TOZD in OZD za leto 1976 namenjeno za dotacije in ostalo 800.000.— din. Iz poročila finančnega sektorja z dne 19. avgusta 1976 pa je razvidno, da je od teh sredstev že porabljenih din 668.711,70, torej znaša ostanek sredstev 131.288,30 din.

Svet za samoupravljanje predlaga delavskemu svetu TGA, da iz ostanka sredstev dodeli 100.000.— din sindikalni konferenci TGA za osebne dohodke in honorarje s tem, da sindikat krije tudi prevozne stroške za nastop pevcev »Svobode« Kidričevo iz ven Kidričevega, sredstva v višini 31.288,30 din, ki po tem še ostanejo, pa naj ostanejo nerazdeljena za kritje nepredvidenih stroškov.

Prošnjam društev in organizacij, ki prosijo v letu 1976 za dotacije, se ni ugodilo.

Kako smo poslovali?

Iz tabele I in II je razvidno, kako smo poslovali v mesecu avgustu in v času od I. — VIII. meseca 1976.

Indeks 1976/1975 prikazuje odnos dosežene proizvodnje napram istemu obdobju lanskega leta.

I. Dinamika proizvodnje — indeksi fizičnega obsega

Obrat — mesec	Plan	Doseženo		
		mesec.	kumul.	76/75
A. GLINICA				
1. Izluženo				
— julij	100	80	94	88
— avgust	100	87	93	86
2. Kalcinirano				
— julij	100	103	97	92
— avgust	100	92	96	92
B. ALUMINIJ				
3. Elektroliza A				
— julij	100	102	100	101
— avgust	100	100	100	102
4. Elektroliza B				
— julij	100	102	103	100
— avgust	100	102	103	108
5. Livarna				
— julij	100	99	98	97
— avgust	100	105	99	98
6. Anodna masa				
— julij	100	120	106	87
— avgust	100	118	108	89

II. Prikaz porabljenih surovin na enoto proizvoda — VIII/1976

Na 1 tono proizvoda	Plan	Indeks	
		avgust	I-VIII/76
1. GLINICA			
Al hidrat Al₂O₃			
— boksit	100	101	99
— NaOH	100	83	89
— para	100	98	97
— električna energija	100	119	109
2. ALUMINIJ			
Hala A			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	102	102
— kriolit	100	115	75
— Al fluorid	100	132	129
— el. energija — kemija	100	102	101
Hala B			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	94	98
— kriolit	100	107	83
— Al fluorid	100	88	99
— el. energija — kemija	100	99	98
3. ANODNA MASA			
Za izvoz:			
— petrolkoks	100	99	100
— katranska smola	100	103	101
Za domačo porabo:			
— petrolkoks	100	99	100
— katranska smola	100	101	99
— električna energija	100	53	66

KJE SMO V INVENTIVNI DEJAVNOSTI?

● Kakšni so vzroki za desetletno zaostajanje te dejavnosti v Jugoslaviji? Ali so ustvarjeni pogoji za inventivno delo v TGA?

Da inventivna dejavnost dejansko zaživi v nekem kolektivu, moramo za to ustvariti pogoje in delovnim ljudem obrazložiti kaj lahko od tega pričakujejo.

Približno tako je zapisano v drugem odstavku 521. čl. osnutka zakona o združenem delovnem inženirstvu. Ce hočemo iti naprej in zagotoviti boljše življenjske pogoje delovnemu človeku, moramo posvetiti vso skrb inventivnemu delu, ker na račun njega odpade okoli 90% realnega porasta produktivnosti, a na vse ostalo samo okoli 10 odstotkov. Na žalost te zakonitosti do pred kratkim niso dojele vodilne, pa tudi družbeno-politične strukture. V Jugoslaviji je prevladovalo mišljenje, da se da skoraj vse doseči z organizacijo, pa celo to, da organizacija diktira tehnologijo. Ne pa obratno, da je tehnologija tista, ki diktira organizacijo!

V svetovnem merilu se danes odvija bitka med dvema družbenima sistemoma na področju tehničnega ustvarjanja. Pri tem je treba povedati, da se oba sistema zavedata, da ni ustvarjalec samo tehnično visoko izobražen znanstvenik, ampak vsak človek, ki sodeluje v delovnem procesu. Najboljši primer za to je Vzhodna Nemčija, kjer je vsak četrti zaposlen vključen v novatorski proces. Gospodarska moč Sovjetske zveze v dobri meri sloni na več kot 130.000 novih izumih in preko štirih milijonih racionalizatorskih predlogov letno. Za tako stanje v socialističnih deželah gre velika zasluga Leninu, ki je doumel, da je postalo izumiteljstvo družbeni proces in da je obstoj socializma odvisen od tega, kako se bo na tem področju organiziral. Brez kakršnekoli posebne zakonodaje o novatorstvu ima danes Zahodna Nemčija preko 800.000 novatorjev in še 35.000 izumiteljev. Lep primer je avtomobilska firma BMW kjer vsak, od skupno 25.000 zaposlenih, dobiva brošuro, »KDOR MISLI, TA DOBIVA«, v kateri so objavljeni podatki o ostvarjenih izumih v tekočem letu v tej tovarni.

Ko se vrnem na jugoslovanske razmere, bi bil nepravilno, če ne bi omenil našega velikega revolucionarja, politika in gospodarstvenika, pokojnega Borisa Kidriča, ki je že pred 28. leti opredelil vsebino in cilje izumiteljstva in novatorstva. Kot predsednik gospodarskega sveta vlade SFRJ in predsednik zvezne planske komisije je 1948. leta tedanji skupščini FLRJ predložil zakon o izumih in tehničnih izboljšavah. V obrazložitvi pravi: »... Socialistična izgradnja je tesno povezana z razvojem tehnike in zahteva stalno ustvarjalno delovanje za njeno izpopolnitev. Izumitelji, novatorji in racionalizatorji so pionirji pri izgradnji naše države. Ta zakon mora biti nov in zadnji opomin za odpravljanje številnih nepravilnosti, pomanjklivosti in napak v organizaciji in zaščiti izumiteljstva v naši praksi. Med številnimi pomanjkljivostmi in slabostmi je treba takoj is-

koreniti vse tiste, ki so očitno nastale zaradi nezadostne skrbi naših ustanov in vodilnih za zagotavljanje primernih pogojev za razvoj izumiteljstva, ali pa se kažejo v birokratskem odnosu do izumiteljev, predvsem novatorjev in racionalizatorjev«.

Kljub »zadnjemu opominu« pok. B. Kidriča je izgubljeno precej časa, da smo se te stvari v naši družbi resno lotili.

Nujnost organizirane inventivne dejavnosti v okviru združenega dela sta potrdila X. kongres ZKJ in VII. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, kakor tudi ostali družbeni dejavniki. V resoluciji X. kongresa ZKJ je povdarjeno: »Znanstveno tehnični napredek postaja vse pomembnejši čimtelj ekonomskega in družbenega napred-

ne zaživi v TGA. Prvi pravilnik, ki smo ga imeli, je tipičen primer destimulativnega pravilnika, saj je povprečni procent odškodnine 4-5-krat manjši kot je to v ostalih podjetjih v Sloveniji. Drugi pravilnik, po katerem smo do pred kratkim delali, je celo omejeval odškodnino avtorjem, in jim priznaval odškodnino od prihranka do deset starih milijonov. Tako se je dogajalo da tisti, ki doseže čisti prihranek 10 milijonov dobi isto odškodnino kot tisti, ki so s svojimi izboljšavami prihranili 50, 100 ali celo več starih milijonov. Ker so bile v tem času formirane TOZD, je bilo potrebno tudi ta pravilnik prilagoditi novim razmeram. Ko je bil sprejet tretji pravilnik o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih, smo bili globoko prepričani, da je najboljši. O uvedbi kot tudi

take ideje so ljudje, ki niso sami nikdar delali kreativno zaradi česar niso tudi nič koristnega naredili. V naši družbi še vedno obstajajo močni zagovorniki takih stališč, proti katerim se je treba boriti.

To nepravilno zagovarjanje birokratskih sil so mnogi že dojemali in jih odvrgli. Tako imamo v samoupravnem sporazumu o izumih in tehničnih izboljšavah v slovenskih železarnah sprejeto, da ima pravico do odškodnine vsak delavec v SZ. S faktorjem ustvaritvene sposobnosti so naredili razliko med tistimi, ki so dosegli izboljšavo.

- a) v okviru svojih rednih delovnih zadolžitvev
- b) s svojega delovnega področja izven okvira rednih delovnih zadolžitvev
- c) z drugega delovnega področja

Jasno je, da je najmanjši faktor pa tudi odškodnina pod a) in največja pod c).

avtorske pravice, se rajši teh odrečejo, da se izognejo konfliktom. Niso redki primeri, da vodstvo podjetja, rešitev problema zahteva kot službeno dolžnost, kar že vnaprej izključuje inovacijsko dejavnost kot obliko udeležbe v proizvodnji. Zato je posebej pomembno, da se v praksi od samega začetka enakopravno uveljavi pravica do sodelovanja pri kreiranju inovacijskih rešitev za vse delavce, torej tudi za vodilne kadre, da ne bi bili oni že vnaprej diskriminirani. Mimogrede naj povem, da izplačilo odškodnine za racionalizacije ne bremeni skladov za osebne dohodke in se ti zneski obračunavajo kot materialni stroški proizvodnje! Z izplačilom odškodnin avtorjem inovacij, se tako ne rušijo razmerja pri delitvi rednih dohodkov.

V TGA smo imeli že več racionalizatorjev. O vsakem osvojenem predlogu je podrobno pisal naš »Aluminij«. Ni odveč, če povem, da so dali posamezni delavci res dobre predloge. Samoupravni organi in komisija z njimi niso imeli nobenih težav. Dejstvo je, da imamo tudi take avtorje, ki iščejo pravico izven delovne organizacije, žalijo člane komisije, iznašajo neresnico v javnih sredstvih informiranja in podobno. Družbeno-politične organizacije nečejo ali niso sposobne razčistiti tako nevzdržno stanje, ki ga povzročajo posamezniki. Posledice so hitro prišle in ko je bilo treba izvoliti novo komisijo, nihče tega ni hotel sprejeti! Zaželeno je, da v komisijo pridejo taki, ki bodo to dejavnost podpirali, ki so dobri strokovnjaki in ki so tudi sami bili racionalizatorji. Višina odškodnine je vsekakor tista, ki povzroča največ diskusije med delavnimi ljudmi. Tu bi morali biti res realni. Nizka odškodnina ni spodbudna za racionalizatorje in to dejavnost sigurno ne pospešuje. Velike nagrade (ki naj bi omogočile egzistenco v celem življenju) niso sprejemljive za večino delovnih ljudi in verjetno tudi neupravičene. Potrditev te misli je primer, ki ga navaja nemška firma BMW, kjer je največja premija za racionalizacijo znašala 22.000 DM, t.j. 15,5 st. milijona.

Kako izredno težko je delo na tem področju, pove podatki, ki ga navajajo zapadni avtorji, da se od 100 idej v praksi realizira samo ena. Zato ne vidim nobenega razloga, da bi inventivno delo bilo oteškočano ali zavirano od posameznih struktur.

Naj zaključim z Leninovo formulacijo:

»Produktivnost dela je najvažnejša in bistvena za zmago novega družbenega reda. Kapitalizem je dosegel produktivnost dela, o kakršni v fevdalizmu še slutili niso. Kapitalizem je lahko poražen s tem, da bo socializem dosegel novo in neprimerno večjo produktivnost dela«.

Radenko Salemović, dipl. ing.

SE ENO PRIZNANJE TOVARISU KERBLERJU — Skupščina občine Ptuj je na slavnostni seji vseh zborov dne 8. avgusta 1976 v Vitomarcih sprejela sklep, da se članu našega kolektiva, Stojanu Kerblerju, dipl. ing. podeli nagrada občine Ptuj za posebne in izredne uspehe na področju kulture in prosvete. Na fotografiji: predsednik Skupščine občine Ptuj, tov. Branko Gorjup predaja plaketo občine Ptuj Stojanu Kerblerju, dipl. ing.

ka«. Praktično realizacijo te resolucije pomeni odločitev skupščine SFRJ, ki je proglašila leto 1975 za leto tehnoloških inovacij...

Iz opisanega lahko izvlečemo naslednje zaključke:

1. Inovacijska dejavnost je nujnost za vsako organizacijo združenega dela.

2. Zahvaljujoč akciji ZKJ so storjeni ugodni pogoji, da inovacijsko delo zaživi v združenem delu.

In kaj lahko rečem za inventivno delo v TGA. Brez dvoma lahko trdim, da je na tem področju v zadnjih letih narejen velik korak naprej. Pri nas je bil pred kratkim sprejet že tretji pravilnik o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih. Na žalost so vsi pravilniki zaradi svoje vsebine velika ovira, da inovacijska dejavnost, še bolj

odškodnini racionalizatorskega predloga odločajo TOZD. Odškodnina pa od čistega prihranka ni omejena in je tudi vsklajena z ostalimi v Sloveniji. Kot vodilo je služil osnutek pravilnika o izumih, ki ga je predložila gospodarska zbornica. Ta pravilnik pa ni rešil osnovnega problema in to je, kdo je in kdo ni upravičen do odškodnine in pod kakimi pogoji? Zaradi tega bo delo komisije, DS in v posameznih primerih tudi zbora delovnih ljudi oteškočeno. Vedno se bo kot prvo postavilo vprašanje, kdo je in kdo ni upravičen do odškodnine od racionalizatorskega predloga. Pravilniki o izumih so bili pripravljene celo tako, da so določeni kategoriji delavcev vzeli pravico do odškodnine, kar je nezakonito. Ta ideja, ki je bila porojena v birokratskem aparatu in potem tudi uzakonjena, je sedaj v delovnih kolektivih prisotna kot realnost. Tvorci

Predlog tega pravilnika bazira na podlagi novih ustavnih načel in resolucij X. kongresa ZKJ. Usmerjen je k čim večjemu angažiranju vseh zaposlenih, med njimi tudi strokovnih kadrov, pri inventivnem delu. V njem ne more biti razlike glede tega, kdo daje predlog in ali daje vsem zaposlenim enake možnosti pri uveljavljanju svojih zamisli ali novih tehničnih rešitev. Osnova za odškodnino je torej samo izkazana finančna korist. Pri ugotavljanju odškodnine pravilnik razlikuje delovna mesta in s konkretnimi faktorji določa večjo ali manjšo udeležbo pri nižjih, oz. višji kvalifikacijski usposobljenosti in položaju avtorja. Ker tako bistvenega vprašanja z našim pravilnikom nismo precizirali, smo ustvarjali na vseh nivojih nepotrebne probleme z večno dilemo ali je nekdo upravičen do racionalizacije ali ne? Ker težko uveljavijo svoje

Delavci imajo pravico, da so obveščeni

Približno tako je zapisano v drugem odstavku 521. člena osnutka o združenem delu, ki v tretjem poglavju govori o obveščanju delavcev v združenem delu, s katerim pa ne nameravam mučiti tistih, ki osnutek zakona podrobneje poznajo. Namenjen je le tistemu delu članov našega kolektiva, ki morda niso imeli možnosti, da si osnutek ogledajo ali pa je morda za njih bil glede na člene res preobširen.

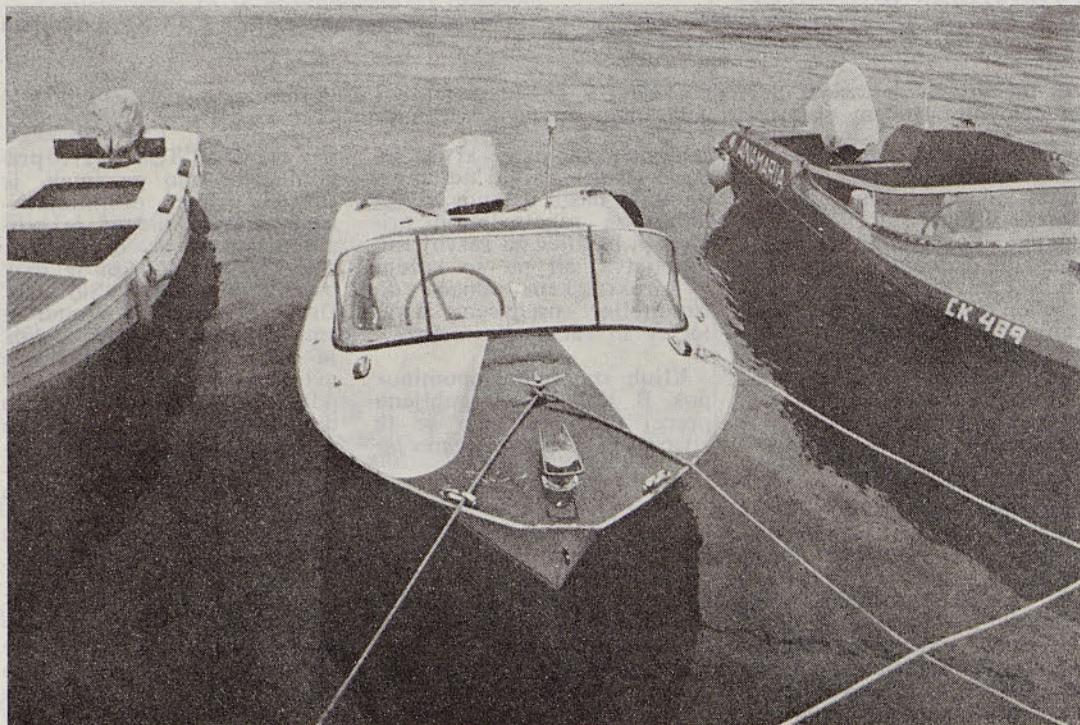
Del tega nam je pokazala tudi javna razprava v nekaterih delovnih oziroma sindikalnih skupinah, kjer je bilo moč opaziti, da precej naših proizvajalcev ni podrobneje seznanjenih z osnutkom zakona o združenem delu, oziroma je bilo celo opaziti, da je del tistih, ki so skušali v razpravi kaj povedati, vleklo vodo predvsem na svoj mlin in za svoje osebne koristi. To je med drugim tudi dokaz, da so naši delavci seznanjeni z mnogimi leni v osnutku, da pa se predvsem opirajo le na nekatere, ki jim predvsem prinašajo določene koristi oziroma morda željene afirmacije!

Seveda pa to niti ni problem oziroma namen tega sestavka, v katerem želim povdariti tisto, kar sem že uvodoma omenil, namreč nanizati nekaj zadev iz osnutka zakona o združenem delu, ki se konkretno nanašajo na obveščanje. Čeprav smo o tem našem problemu govorili oz. pisali že nekajkrat pa vsekakor niti sedaj ne moremo mimo tega, da si nebi podrobneje ogledali oz. se poznali z določenimi člani, katerih sicer ne mislim navajati dobesedno, čeprav so kot sem že omenil namenjeni predvsem tistim, ki v celoti oz. podrobneje niso seznanjeni z najvažnejšimi členi tega osnutka.

Delavci imajo namreč po 521. členu pravico zahtevati, da so obveščeni o delu in izvrševanju sklepov delavskega sveta ali izvršilnega organa ter o delu poslovnega organa temeljne organizacije, delovne organizacije, sestavljene organizacije in drugih organizacij in skupnosti v ka-

tero so združili delo in sredstva. Organi organizacije združenega dela so namreč dolžni zagotoviti, da morajo obveščati delavce tako, da bo vsak delavec temeljito obveščen oziroma se bo lahko vsak delavec seznanil z njihovimi poročili, jih proučil in oblikoval svoja stališča. Takšen način obveščanja in roke pa je treba seveda urediti tako, da bodo usklajeni z določili, ki jih nakazuje zakon, statut ter drugi samoupravni splošni akti organizacije združenega dela. Pomembno je tudi to, da se morajo po novem zakonu vsa obvestila, ki se dajejo delavcem organizacije združenega dela, dati tudi sindikalni organizaciji ter povsem razumljivo, tudi samoupravni delavski kontroli. Novost — in to še kako pomembna — je tudi v tem, da morata delavski svet in poslovodni organ organizacije združenega dela delavce in sindikalno organizacijo sprosti obveščati o opozorilih, ugotovitvah ter odločitvah družbenega pravobranilca samoupravljanja, službe družbenega knjigovodstva, organa pristojnega za nadzorstvo nad zakonitostjo dela organizacije združenega dela, sodišč organov družbenopolitičnih skupnosti oziroma sindikalno organizacijo, če seveda ti organi to zahtevajo. Kdo si je prečital posebno oz. izredno številko »Aluminija«, ki je izšla v mesecu juliju in je bila v celoti posvečena programu priprav in vodenju razprav o osnutku zakona o združenem delu, je lahko našel delček tega o čemer pišem danes. Vendar v skrajšani obliki, ker je pač to bilo le kot pomoč pri vodenju javnih razprav. Zato je še kako pomemben ob koncu 525. člen, ki se dobesedno glasi: »Če se dolžnosti obveščanja delavskega sveta in drugih organov organizacije združenega dela, delavcev in sindikalne organizacije ne izpolnjujejo, se šteje to za kršitev pravic delavcev.

Če ne izpolnjuje dolžnosti obveščanja delavcev in sindikalne organizacije, krši poslovodni organ s tem delovno obveznost. Poslovodni organ odgovarja tudi materialno, če zaradi neobveščanja ali za-

Čoln

vestnega dajanja neresničnega obvestila ne bi bil sprejet sklep ali pa — bi bil sprejet napačen sklep«.

Brez dvoma je s tem členom povedano prav vse in zato je bil več kot popolnoma na mestu in povsem utemeljen sestavek v julijski številki našega tovarniškega glasila pod naslovom »Vedno večje pravice delavcev« — za katerega so nekateri menili, da je pretiran in, da ni tako. Toda kdo je odgovoren za dosledno izvajanje novega zakona o združenem delu, ki je bil v široki javni razpravi izredno podrobno obdelan, saj je bilo po sindikalni oceni v Sloveniji podanih preko tisoč predlogov in pripomb in, da je v javni razpravi sodelovalo v Sloveniji več kot pol milijona razpravljalcev in, da je bila vsebinsko najbolj plodna razprava v samoupravno razvitih delovnih skupnostih! Postavimo si vsak za sebe vprašanje, če morda spadamo med le-te? Ta presoja naj ostane vsem delav-

cem v naši delovni organizaciji, ki so prav tako kot samoupravljalci dolžni aktivno sodelovati v organih samoupravljanja ter sprosti odpravljati nepravilnosti.

Za vselej bi moral namreč izginiti duh, ki še vedno prevladuje v mnogih glavah, da naš delavec ni sposoben za reševanje zapletenih zadev okrog zapletenosti samoupravnih zakonov in predpisov. Naši delavci so že neštokrat dokazali, da so sposobni in da bi bili še mnogo bolj, če bi bila obveščena resnično taka o kakršni kaj radi govorimo in pa v vsakdanji praksi tudi taka. Zakaj toliko šušljanja o raznih dogodkih, ki se dogajajo zdaj v tem TOZD, pa spet v drugi in tako naprej.

Povsem jasen je iz tega zaključek, da prav neinformiranost najbolj hromi delavske pravice in, da prav le-ta odvrta proizvajalce od tega, da bi se poglobili v vsebino samoupravljanja ter svoje lastne odgovornosti. Neznane in nepravilne ali slabe obveščene delavcev ustvarja med njimi tudi določen strah, o čemer smo že tudi govorili oz. poročali.

Če se bomo otresli tega, potem bo naš proizvajalec tisti, ki bo resnično odločal o svojem ustvarjenem delu in dohodku in ne bo pripomb, da delavec mora le kimati in na zborih delavcev dvigovati roke za težke milijone in milijarde, ki gredo za to ali ono. Če smo že ponovno načeli najbolj aktualno in pomembno vprašanje obveščene pri nas, potem skušajmo ob koncu postaviti še eno vprašanje. Zakaj pri oblikovanju našega tovarniškega glasila »Aluminija« sodeluje tako malo število sodelavcev pa naj bo to stalnih ali tudi občasnih? Najbolj veseli bi vsekakor bili predvsem tistih občasnih sodelavcev, ki bi se pojavljali z določenimi problemi, zanimivimi dogodki, predlogi ali pripombami o katerih bi naj bil seznanjen res sleherni naš delavec!

Za obveščanje je več možnosti in virov, vsekakor pa so najbolj zanimivi tisti, ki

bi naj prihajali prav od našega proizvajalca, ki bi opisal svoje vsakdanje probleme v proizvodnji in bi nakazal morda tudi določene rešitve in predloge za izboljšanje. Ni potrebno omenjati ponovno vseh tistih pozivov in apelov, ki jih je večkrat dal sedanji odgovorni urednik našega tovarniškega glasila in o katerih sem večkrat tudi sam osebno sodeloval z določenimi sestavki. Od časa do časa se je na straneh »Aluminija« pojavilo tudi nekaj sestavkov od nekaterih naših delavcev iz neposredne proizvodnje, ki so bili dobri in zanimivi, pa se je naenkrat ponovno vse končalo. Ali je res tako hitro izčrpana naša vsakdanja možnost ali so res tako hitro spet izginili problemi, ki so se pojavljali in ali je res postalo vse tako dobro in idealno?

Povdarjam, da tovarniško glasilo, kjer sodeluje le določen krog dopisnikov nikakor ne more biti tako dobro in kakovostno, kot tisto v katerem sodeluje večje število sodelavcev, ki pač vsak v svojem okolju opisuje dogodek tako kot jih vidijo samo s svojimi očmi. Če smo že dali temu sestavku naslov, da imajo delavci pravico, da so obveščeni, kot jim to po novem še dosledneje omogoča novi zakon o združenem delu, potem naj naš delavec pomaga tudi soustvariti takšen naš časopis in druge oblike obveščanja, ki bodo resnično pomenile, da imajo naši delavci vse večje pravice. Toda te ne pridejo same od sebe ampak jih je treba poiskati v vseh smereh in oblikah, ki nam vsem omogočajo tisto, kar je še kako prisotno v vsakdanji proizvodnji — to je realno in hitro ter resnično obveščanje!

F. Meško

Razkladanje boksita

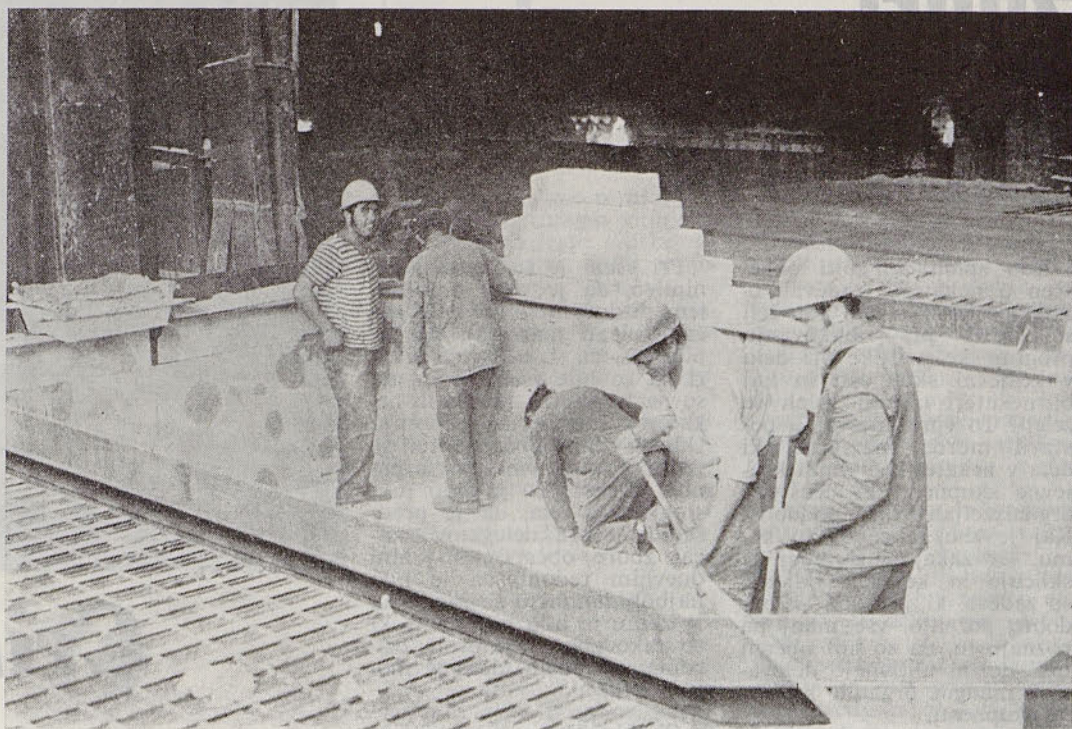
Zakaj brez konkretnih pripomb in predlogov?

Na zadnjih nekaj zborih delovnih ljudi oziroma bolj rečeno na zborih delavcev v naši delovni skupnosti smo sprejeli celo vrsto samoupravnih sporazumov o katerih je bilo predhodno med samimi delavci kaj malo razprave in mnogi niti niso bili seznanjeni zakaj sploh gre ter so glasovali kar tako, ozirajoč se na svoje sodelavce — sosede, ki so sedeli poleg njih. Razumljivo je, da se večina samoupravnih sporazumov ne da predelati globalno, toda tudi s takim načinom bo treba prenehati in bo moral sleherni delavec resnično znati za kaj se odloča in za kaj ter kam gre denar?

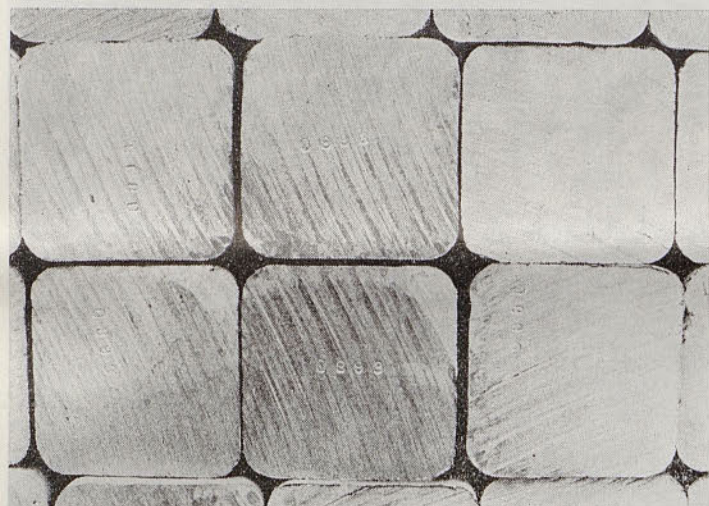
V tem sestavku želim povdariti povsem nekaj drugega oziroma konkretnije, želim spregovoriti o dveh ali treh samoupravnih sporazumih, ki so pa za vse nas zelo pomembni in zato ne bi smeli kar tako mimo njih. Saj se bomo z mnogimi člani iz njih srečevali skoraj vsak dan in na vsakem koraku. To sta predvsem samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem de-

mesto kamor bi jih morali. Omenim naj, da je bilo nekaj pripomb na IX. poglavje osnutka SS o medsebojnih razmerjih delavcev v ZD, ki govori o dopustih in to predvsem na 123. člen, ki govori o dolžini trajanja letnega dopusta. Pri le-teh seveda pridejo predvsem v poštev starejši delavci s 30-letno pokojninsko dobo ter 55 let starosti. Vendar konkretnih pripomb na merodajno mesto na to od te strani ni bilo.

Iz vsega kar je bilo moč slišati je razumeti, da se delavci dobro zavedajo, kaj jim prinašata omenjena osnutka samoupravnih sporazumov (o SS o varstvu pri delu bo treba spregovoriti povsem ločeno), da pa vse premalo sodelujejo pri oblikovanju dokončnega predloga, ki je pozneje obravnavan in sprejet (ali ne sprejet) na zborih delavcev. Zelo me moti (in brez dvoma tudi ostale) to, da se še vedno najdejo med nami taki, ki oba omenjena SS tolmačijo povsem po svoje, pri čemer velja to predvsem za SS o odgovornosti ter obveznosti delavcev v ZD.

Obnova elektrolitske peči

Aluminij

njem času kampanjsko sprejemali mnogo samoupravnih sporazumov in, da prav zaradi tega nihče več ne pomisli o čem in zakaj se odloča in glasuje. Metoda v nekaterih sindikalnih skupinah v TOZD tovarne glinice, da se ob malici sestanejo ter se na kratko pogovorijo o najpomembnejših členih nekaterih SS je na mestu in je za pozdraviti oziroma je želeli, da se tak način razširi tudi na vse ostale, če še takega načina niso uvedli. Saj vsak delavec resnično ne more stati ob oglasni deski celo uro ter obračati osnutke SS, ki mu večkrat tudi niso povsem razumljivi.

Zato bo potrebno budno paziti na to, da bo v bodoče vsak osnutek slehernega SS

temeljito obdelan, in da bo sleherni delavec vedel za kaj se sploh odloča. Potem bodo izginila vsa namigovanja o nerealnosti sprejemanja določil SS. Vsi, ki nergajo in si zadeve tolmačijo po svoje bodo zgubili pozicije in kar je najvažnejše, delavci bodo vedeli za kaj se odločajo in kaj jim določeni samoupravni sporazumi prinašajo!

Ne morem se otresti vtisa, da naši delavci ne upajo na dan z dobrimi in koristnimi predlogi in pripombami. To lahko sklepam iz tega, da jih mnogokrat slišim v njihovih razpravah, ki so res zelo dobre, pa vendar ne najdejo poti naprej. Dolžni smo, da takim sodelavcem pomagamo in njihova mnenja ter predloge ali pripombe prenašamo

naprej, saj bo le tako tudi sam dobil zaupanje vase in v sistem samoupravljanja ter bo tako lahko mnogo koristil sebi, podjetju in družbi. Večkrat sem že povdarjal, da ni prav, če se na enem zboru delavcev obravnava vrsta SS o katerih mnogi nimajo niti osnovnih pojmov, zato bo v bodoče pomembno, da se v okviru svojih sindikalnih skupin o vsem predhodno temeljito pogovorijo in sklenejo kaj bodo predlagali za popravek ali pa se bodo seveda z vsem strinjali.

Skratka, v bodoče mora priti do večje samoinicativnosti delavcev pri sprejemanju SS, ki so za nas življenjskega pomena!

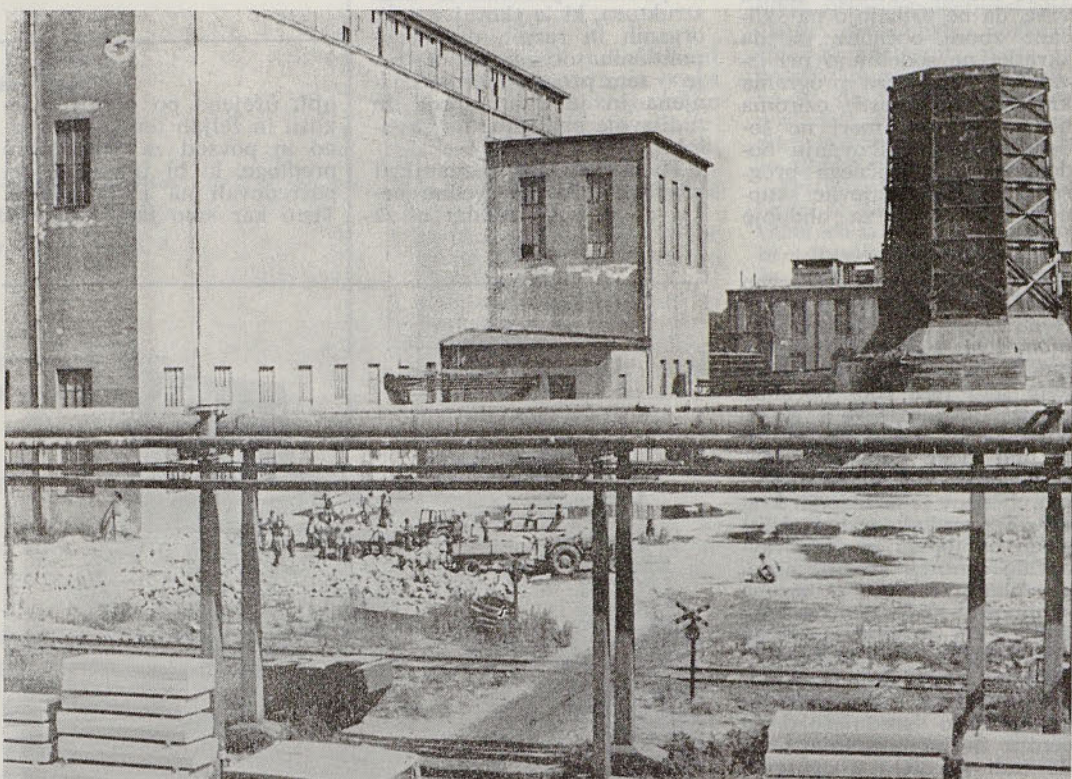
F. Meško

lu ter samoupravni sporazum o odgovornosti in obveznosti delavcev v ZD, katerima pa še lahko dodamo SS o varstvu pri delu, ki je za vse nas še kako važnega pomena. Z omenjenimi osnutki so bili delavci v naši delovni skupnosti izredno dobro seznanjeni (vsaj kateri je to hotel in se zato zanimal). Osnutki so bili izobešeni na vseh oglasnih deskah, nekatere sindikalne skupine pa so o njih med seboj tudi konkretnije razpravljale (mislim skupine, ki so bolj aktivne) in so na omejena osnutka imeli tudi predloge in pripombe, ki pa kot izgleda niso šle v celoti naprej. Če omenim določene razprave v TOZD tovarne glinice v sindikalni skupini I. izmene o teh SS, potem moram odkrito povedati, da je mnogo premalo to, če se nekdo zna izprstiti, kot temu pravimo tam, kjer za to ni pravo mesto, ne gre pa ta predlog ali pripomba, ki sta sicer zelo umestna in dobra, naprej. To vsekakor kaže tudi na to, da si nekateri delavci zamišljajo, da so s svojo razpravo v ožjem krogu opravili svojo dolžnost že s tem, če so med seboj izmenjali določene probleme oz. izkušnje, niso pa le-teh posredovali na tisto

Tukaj se je namreč dogodilo tudi to, da si nekateri povsem narobe tolmačijo ta SS in je bilo rečeno, da tak SS ne more biti sprejet, ker v istem piše, da lahko nadrejeni spravi z delovnega mesta in iz podjetja delavca, ki ga je užalil ali mu je oporekal izvrševanje nalog in podobno. Res so navedene sankcije za neizpolnjevanje in neizvrševanje postavljenih in danih nalogi, toda prav nikjer ni omenjeno, da lahko nadrejeni spravi delavca iz tovarne.

Taka tolmačenja so zelo neodgovorna in varljiva ter seveda zelo, zelo škodljiva in nevarna za samoupravljanje. Res, da takih čenč, kot temu pravimo nihče ne jemlje resno, pa vendar tega ne smemo dopustiti, najmanj pa še, če to raznašajo ljudje, ki so bolj izobraženi in na bolj odgovornih delovnih mestih. Ugotovitev vsega pa je prej ko slej jasna: »Mnogi ali skoraj rečeno večina delavcev se niti dobro in v celoti ne zaveda kakšna sporazuma sploh sprejemamo in kaj oba omenjena sporazuma pomenita«.

Nehote se mi ob vsem še poraja misel, da je do take indiferentnosti pripeljalo naše delavce to, da smo v zad-

Glinica

Za koga so zbori občanov?

Kdo sploh želi biti obveščeni o nekaterih zadevah okrog poslovanja KS, kdo želi sodelovati pri oblikovanju programske politike pri delu v krajevni skupnosti in kaj bi nekateri občani sploh še želeli? To vprašanje bi si postavil morda marsikdo, ki dela v nekaterih organih krajevne skupnosti in društvih, organizacijah ter podobno. Kaj je zbor občanov in komu, ter zakaj služi, kdaj se sklicuje in kdo ga sklicuje so zadeve, ki jih naši občani dobro poznajo, vse manj pa poznajo to, da so kot občani tudi dolžni aktivneje delovati v mnogih organih krajevne skupnosti.

Krajevna skupnost Kidričevo je našim občanom kolektiva že dobro poznana, saj je bila že večkrat predstavljena, prav tako pa tudi nekateri uspehi ter problemi vaških odborov ali kakor jih imenujemo: krajevnih odborov. Povsem razumljivo je, da se prav vsa aktivnost prične v določeni vasi ali bolje rečeno v krajevnem odboru. In tudi to ni nobena skrivnost, da tisti občani, ki so aktivno vključeni v delo svojih odborov v kraju kjer živijo, dosegajo tudi lepe ter pomembne uspehe na mnogih področjih reševanja določenih problemov v svojem kraju.

Kjer je sloga je tudi moč — pravi star vendar še vedno aktualen pregovor — in, da je temu res tako dokazuje tudi vrsta uspehov tako v KO Apače, Njiverce, Kungota in Kidričevo. Nimam namena navajati doseženih uspehov, ker so poznani, prav tako kot mnogi problemi, ki so prisotni v nekaterih krajevnih odborih na območju krajevne skupnosti Kidričevo. Želel pa bi poudariti tudi to, da se vse večje število občanov zapira vase, da ne prihajajo na sklicane zbere občanov in, da skratka ne sodelujejo pri izvajanju sprejetega programa krajevne skupnosti, oziroma niti v dovoljni meri ne sodelujejo pri oblikovanju bodočega srednjeročnega programa razvoja krajevne skupnosti Kidričevo za obdobje 1976 — 1980.

To vsekakor najbolj verno potrjujejo tudi nekateri zbori občanov, ki so bili v zadnjem času v vseh KO na območju KS Kidričevo. Med le-te sodi tudi zbor občanov za naselje Kidričevo I in II, Njiverce in Strnišče, katerih je bilo glede na število stanovalcev res zelo malo prisotnih občanov iz navedenih krajev. To vsekakor da misliti glede na to, da se je obravnavalo osnutek srednjeročnega plana razvoja krajevne skupnosti Kidričevo za obdobje 1976 do 1980, da se je obravnavalo vprašanje priprav na referendum za uvedbo občinskega samoprispevka za gradnjo srednješolskega centra in ne nazadnje seveda tudi poročilo o ugotovitvah službe družbenega knjigovodstva Ptuj o minulem poslovanju krajevne skupnosti Kidričevo.

Pri vsem je še posebej zanimivo, da je prav o minulem poslovanju bilo med občani slišati marsikaj, kar ni bilo res, da so bile tudi stvari, ki so bile resnične in, da so na nekaterih sestankih nekateri zahtevali, da se morajo sklicati zbori občanov ter se mora o vsem temeljito seznaniti javnost. To je bilo tudi storjeno s tem, da je predsednik zbora delegatov sklical zbere občanov s takim dnevnim redom, da je bilo najbolj zanimivo še to, da na te zbere ni bilo niti tistih, ki so take zbere zahtevali, oziroma so menili, da pač morajo biti.

O sklepih ter razpravi na zboru občanov za območje KO SZDL Kidričevo bomo poročali posebej, prav tako pa tudi o sklepih iz zborov občanov iz drugih KO SZDL na območju KS Kidričevo. Danes bi bilo na mestu le to, da bi postavili vprašanje vsem tistim, ki si tako željno želijo imeti čiste račune v KS, ki hočejo dokazati, da so za razvoj svoje krajevne skupnosti, zakaj se ne udeležujejo zborov občanov, kjer bi lahko kritično ter konkretno povedali svoje mnenje in podali tudi svoje pripombe in predloge za boljše delo in s tem seveda tudi večje uspehe na raznih področjih. Zakaj torej zapiranje stanovalcev oz. občanov KS za tak plot skozi katerega se vidi prav vse tisto, čemu pravimo ne zainteresiranost in kar vodi k še večjemu nezanimanju pri reševanju določene problematike. Ko se je razpravljalo o srednjeročnem programu razvoja za naslednjih pet let, je bilo malo zanimanja od strani tistega malega števila, ki so še prišla na zbor občanov. Toda to je bilo tudi povsem razumljivo, saj je bila prisotna povečini le tista struktura, ki je skoraj v vseh organih in raznih družbenopolitičnih organizacijah ter je o tem programu že seznanjena in je dala morda že tudi svoje pripombe ter predloge.

To pomeni, da so manjkali prav tisti, ki jim vedno nekaj ni po volji, nikdar ni za

Crikvenica 76

njih urejeno po njihovem okusu in željah ter imajo vedno in povsod za njih dobre predloge, ki bi jih naj torej posredovali na takih zborih. Tisto kar smo tam slišali je

bilo prisotnim jasno in so o tem vedeli že skoraj vse.

Nič boljše ni bilo ob razpravi po podanem poročilu o minulem poslovanju v krajevni skupnosti, kjer so bile podane ugotovitve od strani SDK Ptuj in o čigar sklepih bomo poročali naknadno. Prav zato je tudi bolje, da tisti, ki ne hodijo na zbere občanov tudi naj ne krojijo usode programa razvoja KS in naj ne tolmačijo raznih minulih dogodkov po svojem okusu in včasih tudi v svoj prid.

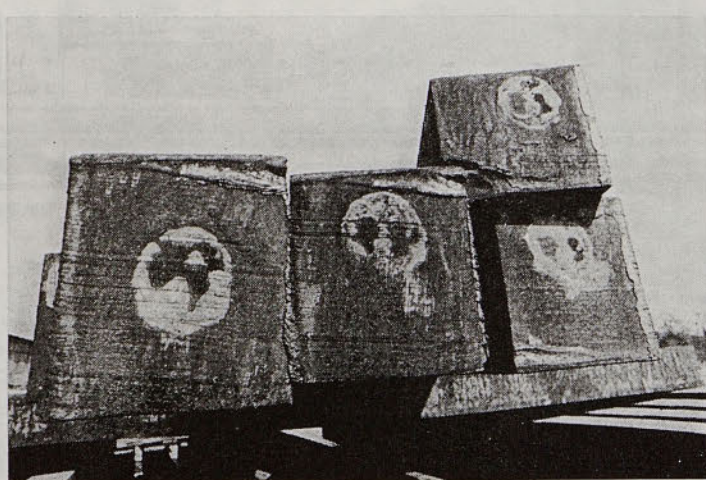
Zbori občanov bi naj bili resničen prikaz oz. podan obračun vsega kar je bilo napravljene v KS in tudi mnogo koristnih napotkov za bodoče delo naj ne manjka. Le tako bomo dosegli uspehe, ki si jih vsi tudi želimo in pri čigar ustvarjanju bi morali biti največkrat prisotni tudi sami. Če bo kdo komentiral, da je bilo vse sla-

bo obveščeno, potem bo to treba zanikati. Kajti vsak občan bi se naj tudi zanimal za dogodke v svojem kraju, v

svoji KS, kajti v vsakodnev- nih pogovorih s prijatelji in znanci se še kako dobro izve tudi to.

Upajmo le v to, da se bo moralo tudi v tej smeri nekaj premakniti, kajti vse nas še čakajo odgovorne naloge pri nadaljnjem delu. Glede vprašanja uvedbe občinskega samoprispevka oz. uvedbi referendumu za gradnjo srednješolskega centra v Ptuj, pa so se prisotni enotno strinjali, da je samoprispevek za gradnjo takega pomembnega objekta še kako potreben in da je treba storiti vse, da bi predstoječi referendum tudi v celoti uspel. To je odvisno od vseh nas!

F. Meško

Reprodukcijski material

Crikvenica 76

OBVESTILO

Obveščamo vse člane delovne skupnosti, ki so letovali mimo aranžmanov kadrovskega socialnega sektorja, naj takoj predložijo dokazila o letovanju v smislu sklepa DS TGA št. 135 z dne 6. 4. 1976, da bomo lahko izračunali regrese.

Ponovno obveščamo vse sodelavce, da zbiramo prijave za izmenjavo letovanj s podjetjem »Tesla Karlin« v Beneckem v naslednjih terminih:

od 26. 12. 1976 do 2. 1. 1977,
od 23. 1. 1977 do 30. 1. 1977,
od 20. 2. 1977 do 27. 2. 1977,
od 6. 3. 1977 do 13. 3. 1977

Prijavnice so na razpolago v kadrovskega socialnem sektorju. Zaradi razporeda prosimo vse zainteresirane, da prijavnice čimprej izpolnijo.

KADROVSKO SOCIALNI SEKTOR

Dr. Marjan BUDIHNA

Rak glave in vratu

Uvod

Kadar govorimo o raku glave in vratu imamo v mislih predvsem zločeste tvorbe, ki zrastejo v ustih, žrelu, v nosu, v obnosnih votlinah, v grlu in v slinavkah ter v žlezi ščitnici. Sem ne prištevamo tumorjev živčnega sistema. Rak glave in vratu zavzema v Sloveniji približno 7—8 odst. vseh rakavih obolenj. Večinoma zbole starejši ljudje, moški 2,5-krat več kot ženske. Najpogosteje se javlja rak v grlu, na ustnici in v ustni votlini. Drugod se javlja redkeje.

Kakšna so znamenja?

Začetni rak v tem področju je najčešče podoben majhni razjedi ali zatrdilnici. Razjeda je navadno rahlo vneta in zato boli, posebno kadar žvečimo ali požiramo trdo ali začinjeno hrano. Majhna zatrdina na glasilki povzroči hripavost. Te težave se lahko bolj ali manj omilijo na antibiotiko ali drugačno protivnetno zdravljenje, ki ga je predpisal zdravnik, vendar se kmalu ponovijo in se stopnjujejo z rastjo tumorja. Zato je nujno, da ponovno obiščemo zdravnika in se posvetujemo z njim. Ta bo poslal bolnika s sumljivo razjedo, ki se noče zdraviti k ustreznemu specialistu na odvzem materiala iz razjede za preiskavo pod mikroskopom. Šele tako lahko z gotovostjo ugotovimo rakavo obolenje. Večkrat pa razjed ali zatrdilni ne občutimo dokler niso tako velike, da začno vraščati v mišičje jezika ali žrela in s tem otežujejo požiranje in govorjenje. Vraščenje v živce ali v kost povzroča navadno precejšnje bolečine. Zaradi svoje velikosti lahko tumor ovira tudi dihanje ali pa povzroča bolniku občutek tujka. Pod brado in na vratu velikokrat najdemo povečane, trde bezgavke. Mnogokrat so šele povečane bezgavke povod za to, da bolnik obišče zdravnika, ker nima nobenih drugih težav.

Kje so vzroki za nastanek?

Vzroka za nastanek raka ne poznamo. Rak se lahko razvije iz navidezno nespremenjene sluznice brez vidnega vzroka. Včasih njegov nastanek pospešuje naslednje okoliščine:

1. škrbine ali slabe zobne krone, ki dražijo in ranijo sluznico jezika;
2. slaba proteza, ki draži in tišči dlesen;
3. pri nekaterih je najti na sluznicah belkaste, nekoliko zadebeljene lehe, ki jih strokovno imenujemo levkoplakije. Bolniku ne povzročajo nobenih težav, a se z leti iz nekaterih razvije rak;
4. alkoholizem in kajenje zelo verjetno pospešujeta nastanek raka v ustni votlini, žrelu in grlu.

Kako preprečimo razvoj raka glave in vratu?

Iz navedenega lahko povzamemo, kaj moramo storiti, da preprečimo nastanek raka: skrbeti moramo za urejeno zobovje in zobne proteze, opustiti tobak in alkohol, levkoplakije pa morajo biti pod redno kontrolo zdravnika.

Kako zdravimo rak glave in vratu?

S pravilnim načinom zdravljenja je možno ozdraviti 70—90 odst. bolnikov z zgodnjim rakom. Operacija ali obsevanje sta v teh primerih približno enako uspešna načina. Ker posledice operacije v nekaterih primerih hudo motijo ozdravljence, se pri nas kot drugod po svetu pri določenih zgodnjih primerih raka glave in vratu raje odločimo za obsevanje, čeprav je dolgotrajnejše.

Napredovalega raka moramo zdraviti s kombinacijo obsevanja in operacije. Samo obsevanje ali sama operacija nudita premajhno verjetnost za ozdravitev. V napredovaleh primerih si velikokrat pomagamo tudi s citostatiki t.j. zdravili, ki uničujejo predvsem rakave celice.

Zdravljenje je treba skrbno načrtovati za vsakega bolnika posebej. Načrt za celotno zdravljenje napravita radioterapevt in kirurg skupno, potem, ko sta s pregledom bolnika in njegovih rentgenskih slik ugotovila razsežnost obolenja, in ko poznata mikroskopsko diagnozo tumorja. Seveda je tak postopek možen le v tistih bolnišnicah, kjer so ustrezni specialisti in ustrezna oprema. Z ustreznimi specialisti in z zadostno opremo za diagnostiko in zdravljenje razpolagajo le večje ustanove. Zato ne presenečajo statistični podatki Svetovne zdravstvene organizacije, ki govore, da je zdravljenje raka v večjih ustanovah uspešnejše. V Sloveniji imamo potrebne strokovnjake in vso potrebno opremo za zdravljenje raka le v Ljubljani.

Kaj lahko pričakujejo bolniki?

Verjetnost, da bo bolnik ozdravel je bistveno večja, kadar se začne zdravljenje v zgodnjem obdobju obolenja oziroma takrat, ko je tumor še majhen in se ne širi v okolišnja tkiva. Pri takih bolnikih smemo izpostaviti obsevanju manj tkiva oziroma smemo odstraniti manj, če bolnika operiramo. Razumljivo je, da so tudi nezaželene posledice zdravljenja za ozdravljenca manjše in se da joga zlahka prenašati.

Pri bolnikih, kjer se je bolezen že razširila v okolišnja tkiva ali v bezgavke, so uspehi zdravljenja slabši, vendar je možno ozdraviti tudi precej takih bolnikov. Posledice zdravljenja so za ozdravljence, ki so imeli napredovalega raka, bolj neprijetne ampak še vedno sprejemljive. Večina ozdravljenecv se lahko ponovno vključi v delo in družbo.

Mnogi bolniki zanemarjajo spremembe in občutke, ki so znanilci zgodnjega raka, ker ne vedo, da so lahko nevarne. Drugih pa je raka strah, da ne gredo k zdravniku, ker se boje, da bi jim potrdil sum na raka. Eni in drugi bi se morali zavedati, da rakavo obolenje navadno hitro napreduje in da je vsako čakanje zelo nevarno. V današnji dobi je mogoče raka ozdraviti, zlasti še, če pričnemo z zdravljenjem pravočasno.

To gradivo nam je poslalo in ga financiralo Društvo SRS za boj proti raku.

ŠTUDIJ DELA IN ORGANIZACIJA PODJETJA

Študij dela in optimalna organizacija postajata tudi v našem podjetju iz dneva v dan bolj potrebna. Tehnologija, delovna sredstva, predmeti dela in materiali se naglo spreminjajo in razvijajo.

Če hoče človek ali neka sredina, ki sodeluje v delovnih procesih slediti takemu razvoju, mora neprestano izpolnjevati in iskati nove metode dela in boljše organiziranost.

Zelja je, da se s prispevki na tem področju, katerih vsebina je odraz najnovejših gledanj v strokovni literaturi in praksi, seznanimo tudi preko glasila našega delovnega kolektiva.

ŠTUDIJ DELA predstavlja področje, ki se strokovno ukvarja z izpopolnjevanjem s-danjih in iskanjem novih metod dela. Študij dela se nadalje ukvarja z določanjem časa izdelave — normativa časa za vsako delo.

Študij dela končno oblikuje delo predvsem glede na človeka in njegove sposobnosti ter zahteve — delovni postopki naj bodo tako oblikovani, da delo človeku ne bo v nadlogo, temveč da bo aktiviralo njegove umske in ostale sposobnosti.

ORGANIZACIJA predstavlja povezavo, s katero želimo doseči cilje, za kar moramo opredeliti posamezne naloge ter urediti ljudi in delovne priprave, ki so potrebni pri izpolnjevanju omenjenih nalog, v smiselno povezavo.

Cilji, osnove in metode študija dela

Pri študiju dela uporabljamo vse metode in izkušnje, ki nam morejo pomagati pri raziskovanju in oblikovanju delovnih sistemov, z namenom, da bi povečali gospodarnost podjetja.

V delovnih sistemih vzajemno delujejo ljudje in delovne priprave ter pri tem opravljajo planirane delovne naloge — pridobivajo surovine, izdelujejo ali oblikujejo izdelke, opravljajo storitve, obdelujejo informacije in podobno.

Težišče dela študija dela:

a) Zbiranje podatkov

Sem spadajo predvsem časi, potrebni za opravljanje elementov delovnega procesa, ter na njih vplivni faktorji in primerjalne količine, na katere se časi nanašajo. Čase uporabljamo kot osnovo za planiranje, krmiljenje in kontrolo proizvodnje ter storitev, pa tudi kot merilo za delitev osebnih dohodkov.

b) Oblikovanje dela

Obsega ustvarjanje optimalnega vzajemnega delovanja delavcev, delovnih priprav in predmetov dela za dosego planiranih nalog. To dosežemo z ustreznim organiziranjem delovnih sistemov.

c) Vrednotenje dela

Pri tem zajemamo in vrednotimo vse tiste podatke, ki označujejo, kaj vse zahteva neko delo od delavca. Vrednotenje dela nam da osnove in merila za delitev osebnih dohodkov glede na omenjene zahteve, omogoča nam presojanje delovnih sistemov in nam je v pomoč pri vodenju ustrezne kadrovske politike.

d) Poučevanje dela

Pri poučevanju dela prenašamo znanje in spretnost na delavce, ki to potrebujejo za pravilno opravljanje delov-

nih procesov.

Študij dela je tudi ena izmed metod za gospodarno vodenje podjetja — podjetje more gospodarno poslovati le, če je delo na posameznih delovnih mestih racionalno organizirano.

Študij dela je interdisciplinirana veda in izrablja spoznanja naslednjih znanstvenih področij:

a) znanosti o delu, posebej še ergonomije, kot osnovo za prilagajanje dela človeku ter delovne pedagogike;

b) ekonomike podjetja, zlasti še strokovnega računovodstva, ki nam je v pomoč pri odločitvah o izbiri prioritet-

gotoviti npr. izdelavne čase, ki jih potrebujemo za vodenje proizvodnje ali zbirati podatke, ki so potrebni za določanje premijskih osnov pri razdeljevanju osebnih dohodkov, se pri analizi omejimo na analizo delovnega procesa in na vrednotenje.

Pojem »delo«

Pri študiju dela razumemo z delom vzajemno sodelovanje človeka in delovne priprave s predmetom dela pri opravljanju delovne naloge v delovnem sistemu. Ta definicija temelji na sedanjem pojmovanju človeškega dela.

Delo podobno definira Hell-

preudarjanja in podobno.

Utemeljitelji študija dela

V začetku našega stoletja je študij dela privedel do zavestno negovanega in metodično obravnavanega oblikovanja dela. Pionirji takega dela so bili: Taylor, Gilbert, Fayol in Bedaux. Severnoameriški inženir Fredericht Winslow Taylor je v svoji knjigi »Shop Management« trdil, da je natančen študij časa, ki je potreben za opravljanje določenega dela — »znanstveni študij časa« — osnova modernega vodenja podjetja.

Taylor je bil najprej vaje-

nociklografom in filmsko kamero.

Henry Taylor je bil znan po osnovnih organizacijskih načelih. Charles E. Bedaux je bil znan po tem, da je leta 1911 utemeljil sistem za sistematično proučevanje učinkov.

Po zgledu navedenih utemeljiteljev, znanstveniki in praktiki še naprej razvijajo in poglobljajo študij dela v vseh industrijskih državah sveta.

Namen študija v podjetju

Vsi ukrepi, ki se jih lotevajo v podjetjih, so izraz prizadevanj, da bi dosegli naslednje cilje vodstva podjetja:

a) denarne (gospodarske) cilje, mišljen je dohodek in promet;

b) nedelarne (negospodarske cilje), to morejo biti etični in socialni cilji, pa tudi prizadevanje za moč, prestriz, neodvisnost in možnost za ustvarjalno dejavnost.

V ekonomiki podjetja zahtevamo, da vse smiselne ukrepe v podjetju opravljamo v skladu z načelom ekonomičnosti (gospodarnosti) — z danimi sredstvi želimo doseči kar največji učinek ali pa želimo predpisane naloge opraviti s kar se da majhnimi potrošniki. To načelo torej zahteva optimalno vključevanje v delovni proces tako ljudi kot delovne priprave v podjetju.

V kolikšni meri je v podjetju uresničeno navedeno načelo, nam kažejo naslednji kazalniki:

a) proizvodnost (produktivnost):

količina proizvodnje

število zaposlenih

Je kazalnik, ki govori o razmerju med proizvedeno količino proizvodnje in številom zaposlenih; pravimo, da je poslovanje tem bolj uspešno, čim večjo količino proizvodov proizvedemo na zaposlenega v obračunskem obdobju.

b) gospodarnost (ekonomičnost):

količina proizvodnje

stroški

Če tako opredeljeno gospodarnost jemljemo kot merilo za uspešnost poslovanja, pravimo, da je poslovanje tem bolj uspešno, čim večjo količino proizvodov proizvedemo na enoto stroška. Nanjo prav tako vplivajo tehnični, družbeni in organizacijski dejavniki.

c) donosnost (rentabilnost):

dohodek

poslovna sredstva

Pravimo, da je poslovanje tem bolj uspešno, čim večji dohodek ustvarimo na enoto poslovnih sredstev v obračunskem obdobju.

Viktor Markovič, org.

nih izdelkov, pri primerjanju stroškov za različne rešitve, pa tudi pri predvidevanju in obračunu lastnih stroškov;

c) statistike, predvsem kar zadeva zbiranja in presojanja podatkov;

d) družbenih in pravnih ved, kjer se obravnavajo odnosi med ljudmi in njihov pravni položaj v podjetju;

e) osnovni pogoj za uspešnost pri študiju dela pa je dobro poznavanje tehnoloških postopkov neke industrijske veje in izkušnje pri uporabi teh.

Osrednji del »nauka o metodah študija dela« je analiza delovnega procesa, ki obsega zbiranje in obdelovanje podatkov, dejstev in okoliščin.

Odvisna je od vsakodnevnih zahtev: če moramo npr. racionalizirati delovne procese, jih oblikujemo glede na zadane cilje (zmanjšanje stroškov), če pa moramo u-

pach: delo je kontinuirana, prisilna in urejena dejavnost, katere namen je izdelovanje, napravi) kakor tudi organiziranosti pri delu. Težil je za delo s čim večjim učinkom, ne da bi pri tem upoštevali človeške sposobnosti, kar se je pozneje upravičeno kritiziralo. Kljub temu pa je še nadalje, seveda v drugem smislu, prav določitev predpisanega časa kot mere za količinski učinek.

Oblikoval je sistem stimulativnega nagrajevanja po doseženem učinku; s svojimi svetovalci imenovanimi »Industrial Enginnerji« je zajemal obsežno svetovalno dejavnost v ameriških podjetjih.

Frank Bunker Gilbert je bil tvorec študija gibov — povdarjal je pomembnost prostora pri proučevanju potekov gibov. Nasprotno od Taylorja je odklanjal merjenje časa z uro in je smel gibe s kro-

pac: delo je kontinuirana, prisilna in urejena dejavnost, katere namen je izdelovanje, napravi) kakor tudi organiziranosti pri delu. Težil je za delo s čim večjim učinkom, ne da bi pri tem upoštevali človeške sposobnosti, kar se je pozneje upravičeno kritiziralo. Kljub temu pa je še nadalje, seveda v drugem smislu, prav določitev predpisanega časa kot mere za količinski učinek.

Oblikoval je sistem stimulativnega nagrajevanja po doseženem učinku; s svojimi svetovalci imenovanimi »Industrial Enginnerji« je zajemal obsežno svetovalno dejavnost v ameriških podjetjih.

Frank Bunker Gilbert je bil tvorec študija gibov — povdarjal je pomembnost prostora pri proučevanju potekov gibov. Nasprotno od Taylorja je odklanjal merjenje časa z uro in je smel gibe s kro-

Družbena pomoč v stanovanjskem gospodarstvu v občini Ptuj

Delna nadomestitev stanarine

Občinska skupščina Ptuj je 27. junija lani sprejela odlok o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu, s katerim se ureja družbena pomoč v občini Ptuj, ki obsega delno nadomestitev stanarine, ki jo daje samoupravna enota za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu pri samoupravni stanovanjski skupnosti občine Ptuj iz solidarnostnih sredstev za družbeno pomoč.

Družbena pomoč se daje imetnikom stanovanjske pravice za delno nadomestitev stanarine. Delna nadomestitev stanarine je namenjena tistim imetnikom stanovanjske pravice, katerih dohodki na člana gospodinjstva ne presegajo višine po določbah tega odloka in ki izpolnjuje druge pogoje, določene s tem odlokom.

Pogoji za pridobitev pravice za delne nadomestitve stanarine

Delna nadomestitev stanarine je različna in je odvisna od premoženjskega stanja imetnika stanovanjske pravice in članov njegovega gospodinjstva, velikost stanovanja, števila članov gospodinjstva in opremljenosti stanovanja. Pravico do delne nadomestitve imajo imetniki stanovanjske pravice, ne glede ali uporabljajo stanovanje v družbeni lastnini ali v lasti občanov, če izpolnjujejo pogoje. Pravica do delne nadomestitve stanarine pripada imetniku stanovanjske pravice. Delna nadomestitev stanarine znaša lahko največ do 80 odst. stanarine.

Do delne nadomestitve stanarine so upravičeni tisti imetniki stanovanjske pravice, katerih gospodinjstva uporabljajo stanovanje, ki po površini ne presega naslednjega normativa:

število članov gospodinjstva	površinski normativ v m ²
eden	do 28 m ²
dva	do 42 m ²
tri	do 57 m ²
štiri	do 66 m ²

Stopnja obremenitve letnega dohodka gospodinjstva s stanarino v letu 1974, za katero se še priznava nadomestitev stanarine v letu 1975

Dohodki razred št.	Letni dohodek (din)	Število članov gospodinjstva								% znosnih izdatkov za stan.
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2.	4.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.	8.400	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.	12.600	2,5	—	—	—	—	—	—	—	—
5.	16.800	5,0	0,8	—	—	—	—	—	—	—
6.	21.000	6,8	2,7	0,2	—	—	—	—	—	—
7.	25.200	8,2	4,1	1,6	—	—	—	—	—	—
8.	29.400	9,3	5,3	2,8	0,9	—	—	—	—	—
9.	33.600	10,3	6,3	3,8	1,8	0,5	—	—	—	—
10.	37.800	11,2	7,2	4,7	2,7	1,3	0,2	—	—	—
11.	42.000	12,0	8,0	5,5	3,5	2,1	0,9	—	—	—
12.	46.200	12,7	8,7	6,2	4,2	2,8	1,6	0,7	—	—
13.	50.400	13,3	9,3	6,8	4,9	3,5	2,3	1,3	0,5	—
14.	54.600	13,9	9,9	7,4	5,5	4,1	2,9	1,9	1,1	—
15.	58.800	14,5	10,5	8,0	6,1	4,6	3,5	2,5	1,7	—
16.	63.000	15,0	11,0	8,5	6,6	5,1	4,0	3,0	2,2	—
17.	67.200	15,5	11,5	9,0	7,1	5,6	4,5	3,5	2,7	—
18.	71.400	15,9	11,9	9,4	7,5	6,0	4,9	3,9	3,1	—
19.	75.600	16,3	12,3	9,8	7,9	6,4	5,3	4,3	3,5	—
20.	79.800	16,7	12,7	10,2	8,3	6,8	5,7	4,7	3,9	—
21.	84.000	17,1	13,1	10,5	8,7	7,2	6,1	5,1	4,3	—
22.	88.200	17,5	13,4	10,9	9,0	7,6	6,5	5,4	4,6	—
23.	92.400	17,8	13,7	11,2	9,3	7,9	6,8	5,7	4,9	—
24.	96.600	18,1	14,0	11,5	9,6	8,2	7,1	6,0	5,2	—
25.	100.800	18,4	14,3	11,8	9,9	8,5	7,4	6,3	5,5	—
26.	105.000	18,7	14,6	12,1	10,2	8,8	7,7	6,6	5,8	—
27.	109.200	19,0	14,9	12,3	10,5	9,1	8,0	6,9	6,0	—
28.	113.400	19,3	15,2	12,6	10,8	9,4	8,3	7,2	6,3	—
29.	117.600	19,6	15,5	12,9	11,0	9,7	8,5	7,4	6,6	—
30.	121.800	19,9	15,7	13,2	11,3	9,9	8,7	7,7	6,9	—
		20,1	15,9	13,4	11,5	10,1	8,9	7,9	7,1	—

in na vsakega naslednjega člana gospodinjstva do 10 kvadratnih metrov.

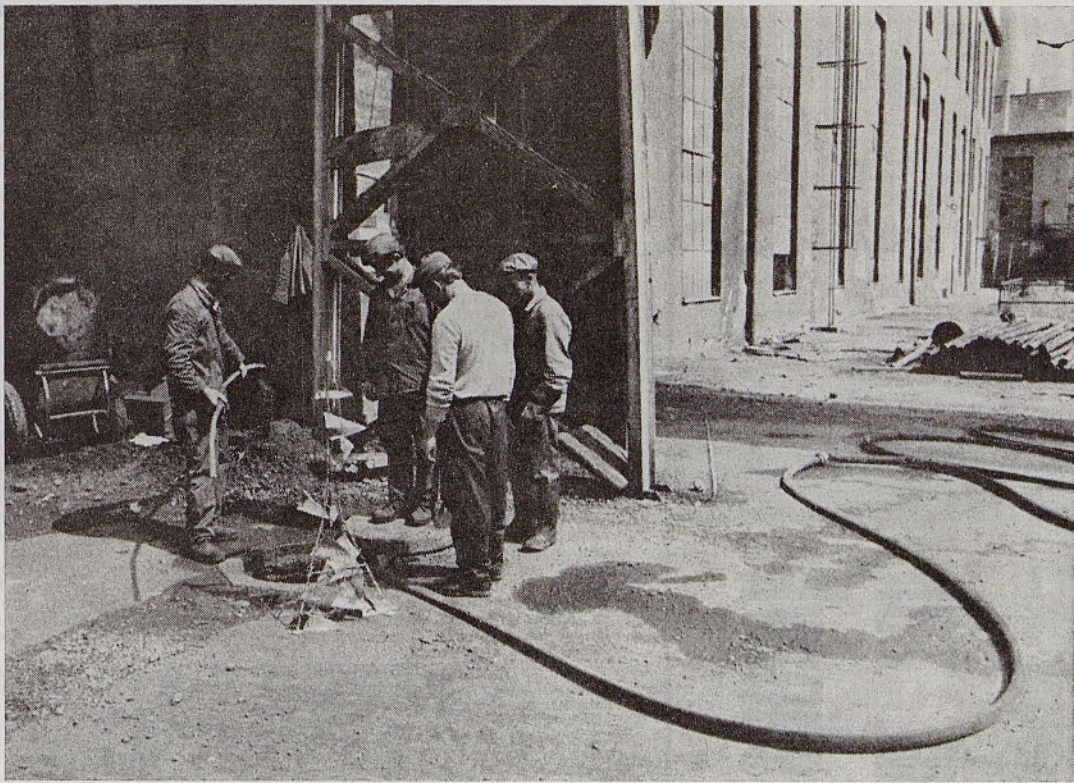
Število članov gospodinjstva izkaže nosilec stanovanjske pravice s potrdilom iz registra prebivalstva (potrdilo o skupnem gospodinjstvu). Za stanovanja, zgrajena ali kupljena s sredstvi za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu se lahko normativ površine poveča za 10 %. Za nefunkcionalna stanovanja, stara nad 50 let do 100 let, se lahko normativ površine poveča za 30 %, za stanovanja, stara nad 100 let pa se lahko normativ površine poveča za 50 %.

Imetnik stanovanjske pravice je upravičen do delne nadomestitve stanarine, če uporablja standardno stanovanje, ki po veljavnem točkovnem sistemu ne presega 130 točk. Kolikor je stanovanje, zgrajeno ali kupljeno s sredstvi solidarnostnega sklada, ocenjeno ne več kot 130 točk, lahko upravni odbor zbora delegatov samoupravne enote za družbeno pomoč odloči, da je imetnik stanovanjske pravice na takem stanovanju upravičen na delno nadomestitev stanarine. Imetnik stanovanjske pravice, upravičen do delne nadomestitve stanarine, lahko koristi stanovanje iznad standarda po prvem odstavku. Delna nadomestitev stanarine pa se prizna le od vrednosti standardnega stanovanja. Imetnik stanovanjske pravice je upravičen na delno nadomestitev stanarine, če je višina letnega dohodka gospodinjstva manjša od mejnih vrednosti v naslednji tabeli znosnih izdatkov za stanarine:

TABELA NA KONCU

Znosna letna stanarina, ki jo je imetnik stanovanjske pravice dolžan plačati, se izračuna tako, da se letni dohodek gospodinjstva pomnoži s % iz ustreznega stolpca v tabeli in se deli s 100.

Ne glede na navedene določbe tega odloka, delna nadomestitev članarine ne pripada nosilcem stanovanjske pravice v naslednjih primerih:

Kanalska skupina

- če imetnik stanovanjske pravice oddaja stanovanje v podnajem;
- če imetnik stanovanjske pravice ali drug član gospodinjstva uporablja del stanovanja v poslovne namene;
- če je imetnik stanovanjske pravice ali drug član gospodinjstva lastnik vseljivega stanovanja.

Pravico do delne nadomestitve stanarine uveljavlja imetnik stanovanjske pravice z zahtevo, ki jo vloži pri samoupravni enoti za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu. Samoupravne stanovanjske skupnosti tiste občine, na katerem območju ima stalno prebivališče.

Zahtevo mora vložiti vsako leto do 31. januarja za tekoče leto oziroma v tridesetih dnevih po preselitvi v drugo sta-

novanje oziroma po uveljavitvi tega odloka.

- Zahtevku je treba priložiti:
- potrdilo o številu članov ku za preteklo koledarsko leto,
 - potrdilo o številu članov gospodinjstva,
 - veljavno stanovanjsko pogodbo,
 - zapisnik o ocenitvi stanovanja.

Za dokazovanje višine letnih dohodkov imetnika stanovanjske pravice in članov njegovega gospodinjstva se uporabljajo določila zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu.

Upravni odbor zbora delegatov samoupravne enote za družbeno pomoč mora o zahtevi za delno nadomestitev stanarine odločiti v roku 30 dni po prejemu zahtevka. Pri tožbo zoper odločbo upravnega odbora enote za družbeno pomoč vložijo imetniki stanovanjske pravice v roku 15 dni po vročitvi odločbe. Delna nadomestitev za stanarino se odobrava za dobo enega leta, šteto od prvega dne v naslednjem mesecu, ko je bila vložena zahteva.

Znesek delne nadomestitve stanarine, ki bo upravičencem priznan z odločbo, bo enota za družbeno pomoč neposredno nakazala Organizaciji za vzdrževanje stanovanjskih hiš »Stanovanjski servis« Ptuj, upravičenec pa bo plačal razliko do polne stanarine za stanovanje po stanovanjski pogodbi. Najmanjši znesek, do katerega se delna nadomestitev stanarine še izplačuje, je dvajset dinarjev na mesec. Listo upravičencev do subvencije enota za družbeno pomoč javno objavi v informacijah samoupravne stanovanjske skupnosti občine Ptuj.

Če upravičenec navede neresnične podatke ali izjave v zvezi z vloženo zahtevo za nadomestilo stanarine, se kaznuje. Kazen izreka občinski sodnik za prekrške.

V kolikor smatrate, da ste kot imetnik stanovanjske pravice, upravičeni do delne nadomestitve stanarine, ne zamudite roka za vložitev zahtevka.

(Po Uradnem vestniku občin Ormož in Ptuj — 1975)

Cev

● Ne pretiravajmo s pitjem alkoholnih pijač, skrbimo za zdravo in redno prehrano

Rak na jetrih, žolčniku in trebušni slinavki

● Dr. Marjan Naglas

Od 4064 bolnikov, pri katerih smo leta 1972 zdravniki v Sloveniji ugotovili, da so na novo zboleli za rakom, jih je 23 prizadel rak na jetrih, 69 na žolčniku, 88 pa rak na trebušni slinavki. Ti trije organi ležijo globoko v trebušni votlini in je zato znamenja rakastih obolenj na njih težko pravočasno poiskati. Zato se pri raku na teh organih še zlasti usodno zastavlja vprašanje: kako ga pravočasno odkriti?

Pri ugotavljanju seveda nismo brez moči, kajti rak, vsaj pri nas, le redko kdaj napade sicer zdrava jetra, žolčnik ali trebušno slinavko. Najpogosteje se razraste po predhodnih boleznih, zato ga lahko domnevamo. Ob primerni skrbi za bolnika, ob pravilni bolnikovi zavzetosti za zdravje, ga tudi pravočasno odkrijemo in ozdravimo.

Rak na jetrih se na primer najpogosteje razvije iz jetrne ciroze. Med predrakava stanja lahko štejemo tudi nekatera parazitarna obolenja jeter in kar za Slovenijo sicer ni značilno, pomanjkljivo prehrano. Primeri so tudi, da se rakavi zasevki vkradejo v jetra iz svojih prvotnih kottišč denimo iz prebavnega trakta, se pravi iz želodca in čreves ali iz pljuč ali od drugod.

Podobno velja za raka na žolčniku. Tudi ta ima svoje predhodnike. To so v 80 odstotkih žolčni kamni ali pa kronično vnetje žolčnika, ki pa je po navadi spet posledica žolčnih kamnov.

Ce zaslutimo raka, naj nas vodijo naslednja načela:

- Prva znamenja še ne pomenijo raka
- Podobni simptomi se pojavljajo tudi pri drugih boleznih.
- Pretiran strah je nepotreben in celo lahko škodljiv.

Kako lahko začutimo najzgodnejše pojave? Dve tretjini naših bolnikov sta jih začutili v obliki splošnih prebavnih težav, kot so slabost, bruhanje, napevanje, zaprtje, tiščanje oziroma nejasne trebušne bolečine, hujšanje, zlatenica in zvišana temperatura.

Vsa ta znamenja seveda niso značilna samo za raka. Pogosto oznanjajo kakšno drugo bolezen prebavnih organov, za katero niso značilne zle tvorbe. Kljub temu moramo ob takšnih znamenjih takoj k zdravniku. Edino on lahko odkrije pravo naravo bolezni.

Tu pa se zdravniki srečujemo s pojavom, ki nam nikakor ni ljub, ki nam znatno otežuje zdravljenje in ki le poglablja rakavo mračno slavo. Marsikdaj vprašamo bolnika, zgroženi nad njegovim stanjem, zakaj je zanemaril svoje težave in ni prišel po pomoč ob prvih znamenjih, ki jih je čutil? Tako zvedo, da marsikdo ni hotel priti k nam le zato, ker se je bal pogledati resnici v oči. Le zaradi strahu, da je morebiti zbolel za rakom, zgubi odločnost in se prepusti usodi. Mnogi naši ljudje so namreč še zmeraj prepričani, da diagnoza rak pomeni — smrtno obsodbo.

To pa je zmeta, včasih tragična zmeta. Upanja za ozdravitev je mnogo več, kot to mnogi mislijo. Če raka zgodaj odkrijemo in pravočasno ozdravimo, je lahko ozdravljiv.

V začetnem stadiju razvoja raka se sicer lahko pripeti, da ob prvem pregledu tudi specialist ne bo pravilno presodil njegovih znamenj. Lahko pa mu zaupamo, da bo bolnika ponovno preiskoval vse dotlej, dokler ne bo zanesljivo razčistil, za kakšno obolenje gre.

Vzrok za težavno ugotavljanje je v tem, da ima rak nešteto videzov. Njegov začetek je lahko zahrbtn in počasen ali pa eksploziven, z naglim razsojem po organizmu. Na dokah ali na koži nam ga ni težavno odkriti. Mnogo bolj je ugotavljanje zapleteno in zahtevno pri prizadetosti skritih organov, kot so trebušna slinavka, jetra in žolčnik. Na teh organih je potek razvoja raka dolgo neopazen: od prve rakave celice do tumorja. Ta je najprej majhen kot bučikina glavica, potem pa postaja vse večji in večji, dokler naposled ne prizadene funkcije organov in začne povzročati težave. Prav zato se pri vseh predrakavih stanjih, kot so jetrna ciroza in druge bolezni, ki smo jih omenili, nujno potrebne ponovne skrbne preiskave. Le tako lahko raka odkrijemo na samem začetku, takrat, ko je še krajevno omejen in ga lahko korenito ozdravimo.

Raziskovalci vztrajno iščejo nekaj splošen test, s katerim bi lahko zanesljivo ugotavljali začetna rakava obolenja. Prelepo bi bilo, če bi to bila npr. laboratorijska preiskava krvi, ob kateri bi nas lahko določene spremembe opozorile na raka, tako kot je na primer zvišan krvni pritisk, znamenje sladkorne bolezni. Zal takega testa za večino rakov danes še nimamo, nemara prav zato, ker je šlo za Luno več sredstev in sil kot za raziskave raka.

Vendar pa imamo tudi v času, ko nam še ni na voljo tak splošen test, nekaj zadovoljivih metod za zgodnje ugotavljanje raka. Razen tega pa poznamo tudi nekaj simptomov, ki nas lahko opozorijo nanj. Tako opozorilo je npr. zvišana sedimentacija rdečih krvničk v krvi, prav tako povečana jetra in žolčnik, ki ju ob preiskavi lahko otipljemo. Vendar je treba spet povedati, da je zvišana sedimentacija pogostna tudi pri raznih vnetjih in drugih boleznih. Povečana jetra pa so veliko bolj kot za raka značilna za vnetje jeter, cirozo, alkoholizem, srčna obolenja itd.

Ker se ta obolenja lahko zahrbtno spreveržejo v raka, je potrebnih nekaj orientacijskih preiskav: najprej rentgensko slikanje žolčnika, želodca in dvanajsternika. Hkratno laboratorijske preiskave za analizo encimov krvi nam lahko zelo koristijo. Koristne so lahko tudi preiskave za radioizotopi. Te nam lahko pokažejo okvare na jetrih že, če je tumor velik dva centimetra.

Biokemične laboratorijske preiskave pa vendarle niso popolnoma zanesljive. Težava je v tem, da tumor lahko uniči že polovico jetrnega tkiva, pa jetra še zmeraj opravljajo svojo nalogo v tolikšni meri, da so izvidi normalni in nas tako pustijo na cedilu.

Onkologija pa vendarle koraka spodbudno naprej. Napredek v ugotavljanju raka nam je prinesla citološka diagnostika. Jetra, žolčnik in trebušna slinavka izločajo namreč po skupnih izvodilih v dvanajsternik sokove. Če dvanajsternik izperemo, lahko pod mikroskopom odkrijemo v teh sokovih odlučene rakave celice. Najbolj zanesljiv diagnostični ukrep pa je takoj imenovana laparoskopija. Lotimo se je tako, da trebušno steno krajevno omrtvičimo in jo prebodemo; skozi to odprtino uvedemo v trebušno votlino optičen instrument, ki mu pravimo endoskop. Z vbrzganjem zraka trebušne stene nekoliko razmaknemo, toliko, da lahko pregledamo površino jeter, dele žolčnika, črevesja in sprednjo steno želodca. Pri tem lahko odščitujemo tudi košček sumljivega tkiva, da bi ga preiskali pod mikroskopom in ugotovili, ali gre za raka ali ne.

Rak je torej odkrit. Kaj sedaj?

Najuspešnejše orožje je nož, če z njim uspemo, da rakavo tkivo v celoti izrežemo. To pa je mogoče le takrat, kadar je rak še omejen in se še ni predalčeval razširil v okolico. Kadar raka ni moč v celoti izrezati, nam nekatere možnosti nudi sodobno obsevalno zdravljenje. Z njim bolniku lahko olajšamo težave in podaljšamo življenje. Sodobne obsevalne naprave: »gamatron«, »teratron« in »betatron«, so nam na voljo tudi na našem onkološkem inštitutu. Z žarki visoke energije, ki jih natančno usmerimo v določeno globino, lahko rakavo tkivo popolnoma uničimo ali pa ga vsaj za nekja časa zavremo v rasti.

Raziskovalci po svetu pa se zdaj vse bolj ogrevajo za kemoterapijo, za zdravljenje z zdravili. Ta sredstva imajo vsekakor največjo bodočnost v zdravljenju raka, saj z njimi lahko napademo rakave celice tam, kjer jim s kirurgijo in z obsevanjem ne moremo blizu.

Danes je glavna vloga kemoterapije lajšanje napredovale bolezni in njene vrednosti nebi smeli podcenjevati. Često pozabljamo, da gre v interni medicini pri večini boleznih samo za paliativno in ne vzročno zdravljenje. Bodočnost kemoterapije pa je v kombinaciji s kirurgijo in radioterapijo v zdravljenju začetne bolezni.

Rešitev problematike zdravljenja raka vidimo v iskanju bolj učinkovite terapije. To zahteva klinične raziskave novih zdravil in kombinacij pri napredovali bolezni, ko odpovedo vsi usluženi načini zdravljenja ter vključitev tako dobljenih optimalnih shem s kirurgijo in radioterapijo v zdravljenje začetne, domnevno ozdravljive bolezni. Domnevamo, da bo predlagana strategija odkrila načine, s katerimi bomo uničili subklinična metastatična mikrožarišča in rizičnim bolnikom podaljšali preživetja.

Strah pred rakom je vsajen v vse nas. Nes pametno pa je, če zapiramo oči pred njim in se neobgledno vdajemo v usodo. Se zmeraj premalo znano dejstvo je, da se proti tej bolezni lahko uspešno borimo, če le znamo dovolj skrbeti za svoje zdravje. Tudi za raka velja stara resnica, da je bolezen boljše preprečiti kot zdraviti. Tudi pri tako zavratnem raku, kot je le-ta na jetrih, žolčniku in trebušni slinavki, lahko nekaj storimo za njegovo preprečevanje: ne pretiravajmo s pitjem alkoholnih pijač, skrbimo za zdravo in redno prehrano ter se — če imamo žolčne kamne — čimprej odločimo za operacijo.

Gradivo nam je posredovalo in ga financiralo Društvo za boj proti raku SRS.

● Dr. Vekoslav Vrhovnik

Razsvetljava na delovnih mestih

zmanjšati velikost predmeta, potem moramo izboljšati kontrast oz. pojačati svetlost predmeta.

Pri razsvetljavi je zelo pomembna barva svetlobe, ki ima močan fiziološki in psihološki vpliv. Zato težimo za tem, da bi se umetna razsvetljava čim bolj približala dnevni. Neprijetno je, če se tepe dvoje svetlob različnih barv.

* Angström je 100 milijonti del centimetra, uporabljamo ga pri izražanju dolžine svetlobnih valov.

Naravna razsvetljava je tridimenzionalna, pri umetni razsvetljavi pa pada svetloba pretežno od zgoraj navzdol. Zato je točkasta razsvetljava slaba, boljši so že svetleči stropi.

Razsvetljava naj bo taka, da se človek v prostoru čuti čim bolj prijetno. Ob neustrezni razsvetljavi pride do utrujenosti in tudi do okvar zdravstvenega stanja.

Infrardeči žarki lahko povzročijo trajne okvare na očesni leči (siva mrena lvarjev in topilcev stekla).

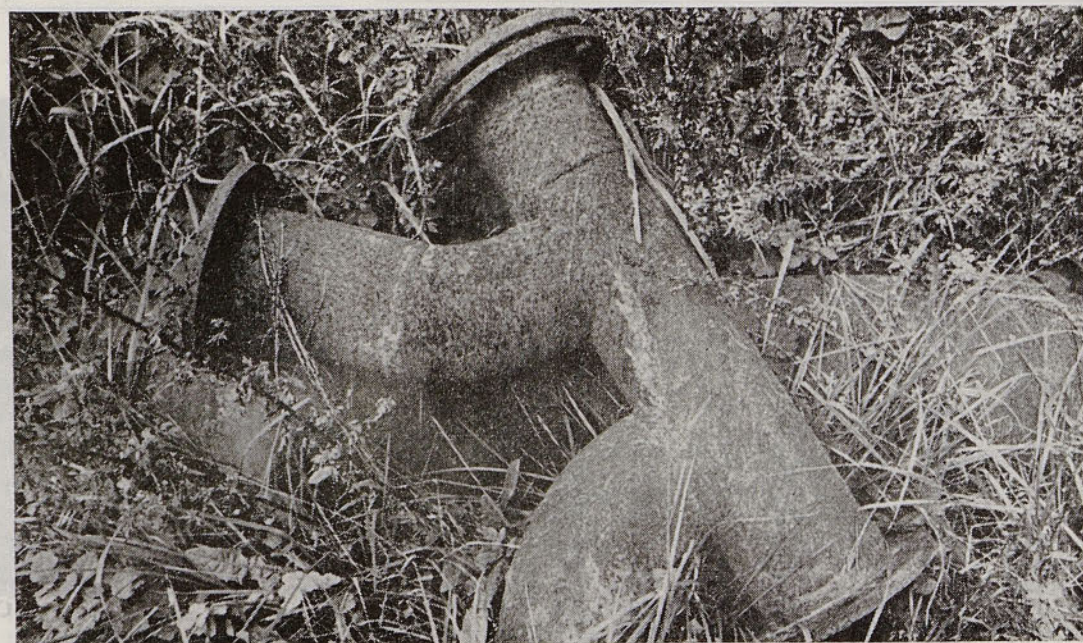
Ultravioletni žarki lahko pov-

zročajočasne ali trajne okvare na obeh. Delavci, ki so dalj časa izpostavljeni ultravioletnim žarkom, dobijo lahko trajne okvare na koži.

LASTNOSTI RAZSVETLJAVE

Kvantitativna lastnost razsvetljave je osvetljenost. Kvalitativne lastnosti razsvetljave so:

- usmerjenost,
- krajevna in prostorska enakomernost, časovna enakomernost,
- bleščanje,
- barva svetlobe.

Odpad

Smotno in pravilno razsvetljevanje delovna mesta so eden najvažnejših pogojev za dobro počutje in dvig produktivnosti.

Svetloba je elektromagnetno delovanje, ki ga zaznava človeško oko. Področje vidnih žarkov je v primerjavi s celotnim elektromagnetnim spektrom sila majhna in obsega valovne dolžine od 4000 — 76000 angströmov * Infrardeči žarki, ki imajo valovno dolžino več kot 76000 angströmov in ultravioletni žarki, ki imajo valovno dolžino manj kot 4000 angströmov, povzročajo lahko posebne okvare človeškega organizma.

Oko zaznava le predmete, ki sami oddajajo svetlobo ali pa svetlobo odbijajo. Če izžareva prav majhna površina svetila veliko množino svetlobe, tedaj taka svetloba slepi. Ker imajo skoraj vsa svetila tolikšno svetlost, da povzročajo bleščanje, jih moramo namestiti v svetilke, ki zaradi svoje oblike zmanjšajo bleščanje svetila s tem, da preprečijo neposreden pogled v svetilo.

V očesni mrežnici imamo čepke, ki so občutljivi za barvo, s katerimi gledamo predvsem podnevi, na svetlem — fotopični vid. Najobčutljivejše so za barvo valovne dolžine 5500 angströmov. S paličkami, ki niso občutljive za barvo, gledamo ponoči — skoptični vid. Paličke so najobčutljivejše za svetlobo, ki ima valovno dolžino 5070 angströmov. Da se privadimo gledanju v temi (gledanje s paličkami), poteče povprečno 30 minut — proces prilagoditve. Isto velja, če gremo z dobro razsvetljenega delovnega mesta v temne hodnike. Preti nevarnost nesreč, ker ne vidimo.

Vidljivost (vidnost) — to je jakost fizikalno-psihičnega dražljaja, ki zbudi vizualno zaznavo — je odvisna od fizikalnih lastnosti gledanega predmeta in od vizualnih procesov gledalca. Pri vsakdanjem gledanju nam vidljivost predstavlja vizualno seštevanje različnih fizikalnih lastnosti predmetov, ki jih gledamo.

Fizikalni pogoji za dobro vidljivost predmeta so:

- svetlost predmeta,
 - kontrasti,
 - opazovalni čas,
 - velikost predmeta (zorni kot).
- Vsi 4 faktorji se med seboj dopolnjujejo, so komplementarni. Če želimo pospešiti delovni proces (skrajšati opazovalni čas) ali

Važna je smer, iz katere prihaja svetloba na delovno ploskev in na predmete. Spriči senc, ki nastanejo zaradi pravilno usmerjene svetlobe, zaznamo pravo obliko predmetov. Pravimo, da jih vidimo plastične. Ostre sence niso navadno zaželene. Omilimo jih z načinom razsvetljave, včasih pa medle sence poudarimo z dodatno razsvetljavo.

Krajevno enakomernost razsvetljave nam daje razmerje med točkama v prostoru, ki sta najmanj in najbolj osvetljeni.

Zadostne enakomernosti ni ne zahtevamo samo na delovni ravni, ampak v vsem prostoru. To pa ne samo zato, da prostor zbuja ugodnejši vtis, temveč tudi predvsem zato, da varujemo oko pred hitrimi spremembami.

Če je določena točka v prostoru trajno enakomerno osvetljena, govorimo o časovni enakomernosti. Vzrok neenakomernosti razsvetljave je večkrat prešibka električna napeljava, zato ker med večjo obremenitvijo napetost preveč pade. Pogosto pa povzroča časovno neenakomernost nizka frekvenca izmenične napetosti.

Bleščanje je lahko trajno ali prehodno in ga ne povzroča samo velika svetilnost in svetlost svetlobnega vira, temveč tudi prevleki kontrasti v zornem kotu očesa. Bleščanje občutno zmanjšuje vidnost očesa in s tem tudi storilnost delavca. Pri delu smo negotovi, zato lahko pride do nesreče.

Barva svetlobe ima močan psihološki vpliv, zato težimo za tem, da se umetna razsvetljava čim bolj približa dnevni.

Lastnosti razsvetljave morajo zadovoljiti naslednje zahteve:

- dobro vidno delovanje,
- čim manjše utrujanje oči,
- čim večjo varnost pri delu,
- čim večjo miselno koncentracijo in vidno nalogo,
- čim večji občutek udobnosti in razpoloženja.

Minimalne lastnosti razsvetljave predpisujejo JUS U. C. 9.100 — 1962.

OSVETLJENOST

Osvetljenost je količnik svetlobnega fluksa, (svetlobni lok), ki pade na element površine in površine tega elementa

Osvetljenost merimo v luksih

(Nadaljevanje na 11. strani)

Razsvetljava na delovnih mestih

(Nadaljevanje z 10 strani)

(lx). Merilna priprava je luksmeter.

NACIN RAZSVETLJAVE

— Neposredna razsvetljava
Pri neposredni razsvetljavi je usmerjen skoraj ves svetlobni tok v določeno smer — navzdol.

— Pretežno neposredna razsvetljava

Večji del svetlobnega toka je usmerjen navzdol, manjši del pa nazgor.

— Prosto sijoča razsvetljava
Svetlobni tok se razpršuje v vse strani enakomerno.

— Pretežno posredna razsvetljava

Večji del svetlobnega toka je usmerjen navzgor, manjši del pa navzdol.

— Posredna razsvetljava
Ves svetlobni tok je usmerjen v strop in stene, od koder se odbija v prostor.

Neposredno razsvetljava izberemo za visoke dvorane in obratne prostore s temnim stropom in temnimi stenami, v katerih se opravlja delo, pri katerem so zaželene močne sence.

Pretežno neposredna prosto sijoča in pretežno posredna razsvetljava sta primerni v stanovanjih, pisarnah, risalnicah, laboratorijih in delavnicah, ki imajo svetle stropne in stene in kjer želimo doseči dobro razsvetljava vsega prostora.

Posredna razsvetljava na splošno ni primerna za delovne prostore in jo uporabljamo predvsem v večjih dvoranah, avlah in podobno. Pogoj za uporabo posredne razsvetljave pa so svetle stene svetel visok strop.

VRSTE RAZSVETLJAVE

Razsvetljava je lahko samo splošna ali pa splošna in krajevna.

Splošna razsvetljava je boljša, ker je prostor enakomerno razsvetljen in se oko ne utrjuje, ker se mu ni treba pri vsaki spre-

membu smeri pogleda prilagajati na novo

RAZSVETLJAVA IN PRODUKTIVNOST

Raziskave in izkušnje v industriji kažejo, da lahko z zboljšanjem lastnosti razsvetljave dvignemo produktivnost dela od 5 do 50 odst. Stroški rekonstrukcije se hitro vračajo. Harrison je npr. v tovarni Timken Roller Bearing Co., Columbus, ZDA, samo s povečanjem osvetljenosti ugotovil naslednje naraščanje proizvodnje:

Osvetljenost v luksih	Proizvodnja v %
50	0
60	4
130	8
200	12,5

RAZSVETLJAVA IN NEZGODE PRI DELU

Raziskave so pokazale, da ima razsvetljava velik vpliv na nezgode pri delu.

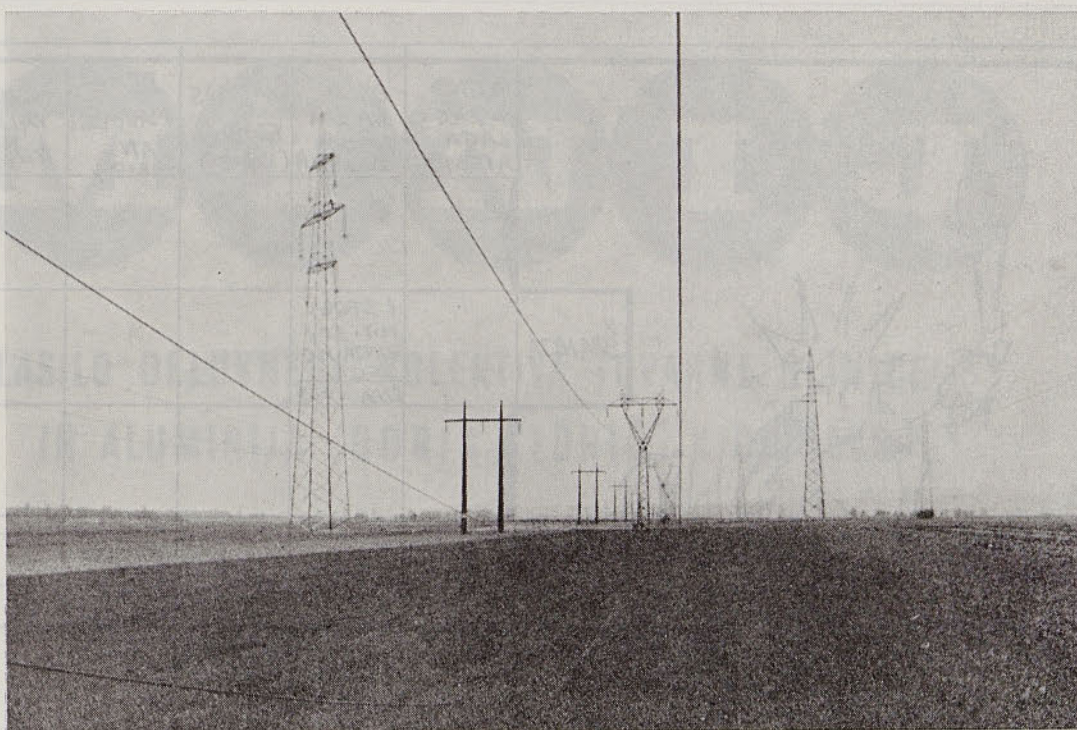
V Veliki Britaniji so ugotovili na podlagi proučevanja prijavitelcev o nezgodah pri delu, da se je v poletnih mesecih — ob naravni razsvetljavi in ustreznih visokih vrednostih osvetljenosti — v eni uri zgodilo povprečno 7,16% nezgod, pozimi pri umetni razsvetljavi in ustreznih nižjih stopnjah osvetljenosti pa 12,32% nezgod, tj. za 71% več.

ZDRAVSTVENO VARSTVO

Sodelovanje pri oblikovanju delovnega mesta v zvezi z ustrežno razsvetljavo je imperativ bodočnosti.

Če bodo delavci izpostavljeni infrardečim žarkom ali ultravijoletnim žarkom, oz. če bodo delali ob neustrezni razsvetljavi, so potrebni vestni zdravniški pregledi pred nastopom službe in obdobji zdravniški pregledi.

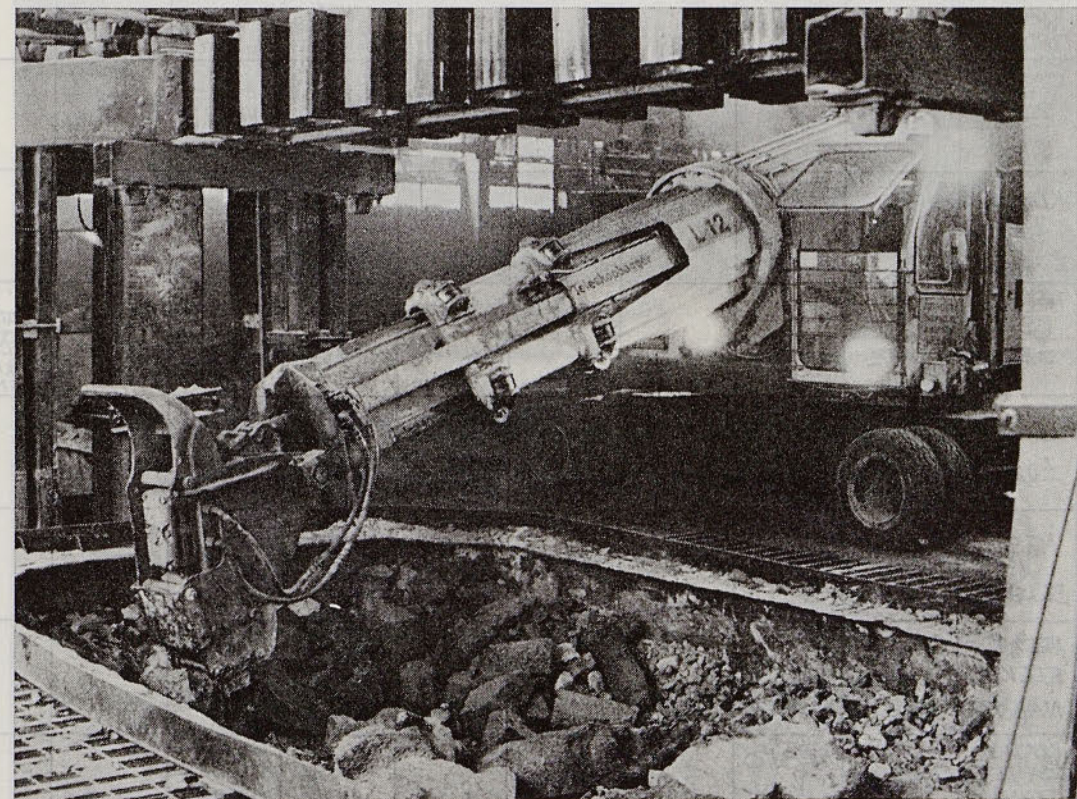
Včasih je potrebno skrajšati delovni čas ali menjati delovno mesto.

Daljnovodi na Dravskem polju

Lonci

Kopanje elektrolitske peči

ZAHVALA

Podpisani IVAN KRAJNC upokojenec TGA Kidričeve, stanujoč v Kidričevem št. 9 se tem potom najtopleje zahvaljujem vsem, ki ste mi pomagali pri pogrebu moje nadvse drage žene TONCKE, ki je po težki bolezni končala svoje življenje v ptujski bolnišnici, kjer so ji zdravniki skušali na vsak način ohraniti še nekaj časa — dragoceno življenje. Ob tem namreč velja vsa zahvala tudi njim, ki so si prizadevali opraviti svojo humano dolžnost.

Iskreno se zahvaljujem tajniku KS Kidričevo za izrečene besede, prav tako tudi tov. Ivanu Elsnerju, kot vsem, ki so mi v mojih težkih trenutkih stali ob strani. Hvala sindikalni organizaciji za pomoč in prav vsem, ki ste mi pomagali. Dokazali ste mi, da niste pozabili name, ki sem vrsto let pomagal ustvarjati dobrine v TGA in pozneje v KS.

Še enkrat tisočera hvala vsem in prosim še enkrat tihega sožalja!

Ivan Krajnc

KINO SPORED

za mesec oktober 1976

1. Vitezova ruleta	amer. barvni vestern
5. Kraljičina ogrlica — trije mušketirji	amer. barvni, pustolovski
8. Cleopatra Jones	amer. barvni, pustolovski
12. Valdez maščevalec	amer. barvni, vestern
15. Ognjena ljubezen	franc. barvni, ljubezenski
19. Karate v službi Interpola	amer. barvni, pustolovski
22. James Bond — živi in pusti umreti	angl. barvni, kriminalni
26. Skrivnostno življenje V. Mitija	amer. barvna komedija
29. Izsiljevanje	angl. barvni, kriminalni

IZDAJA DELAVSKI SVET TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA BORIS KIDRIČ KIDRIČEVO

Uredniški odbor:

Ivo Tušek — predsednik,

Člani:

Franc Meško,

Anton Zdravec,

Jože Huzjan in

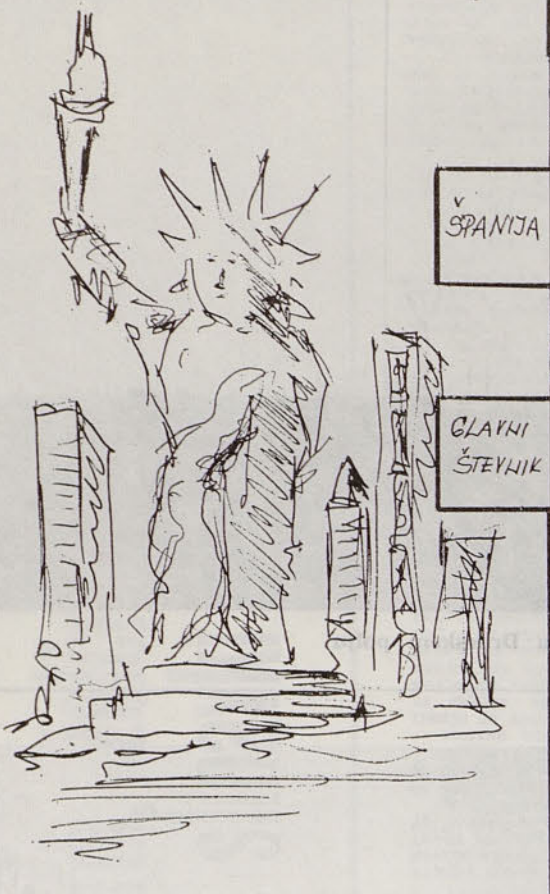

Anton Kozoderc — namestnik predsednika —

Franc Vrlič — odgovorni urednik

Tisk: ZGP Pomurski tisk — TOZD tiskarna, Murska Sobota

Člani kolektiva in upokojenci dobivajo list brezplačno.

Rokopisov in slik ne vračamo.

					PREKOD IN RAZ = LAGA AVESTE	OZNAČ = BA ZA TISOČI DEL(MIL)	THOMAS EDISON (ORIG.)	DE MAUPASS = ANT (ORIG.)	POZNA = VALEC VINA	SEST. M. KOROŠEC	AVTOM. OZNAKA MADZARSKE	KEM. ZNAK ZA AMERICIJ	IGRALKA FARROW	RAZNO = BARYEN POLDBAGULI	POČASI IN SLO = VESNO (V GLASBI)		
					v SPANIJA		V STR. MIT. BO = GINJA ME = SECA ELDA VILER				PRISTANIŠ KI NOSAČ NA ORIENTU PISANA PAPIGA	MARINKO					
					GLAVNI ŠTEVNIK			IZMEČEK VULKANA BOTER (SRBHRI)				GERMAN. OREL VRSTA MINER. ŽIVCA		TITO = GRAD TOVARNA V CELJE			
							HRVAŠKA REKA							KISIK STARA DOLŽ. MEZA			
							PREBIVAČ AFRIŠKE DRŽAVE								REKA V FRANCIJI		
							METER		REKA V ZDA (RIO)	NASILJE SLONOV ČEKAN							
							KEM. ZNAK ZA POLONIJ PREBIVALKA VZH. AFRIŠKE DRŽAVE				SIET. ZNANI FR. KNJIŽ LEMILE		SARAJEVO				
					DOLANC												
AVTOM. OZNAKA ŠVEDSKE		NEBIS = TIEN, POSTRANSKI	OTOČJE V ARABSLEM MORJU	ENAKI ČRNI POLIT. GIB. V ITALIJI L. 1978			ŽENSKA LEPE POSTAVE							ALFRED NOBEL RASIST SMITH			
MEJNA VREDNOST							VELIKA MORJA								OGLIK VRSTA HAZARDNE IGRE		
GORA V TURČIJI							V GLASBI MEHKA TONOVSKA LESTNICA				HRIBOVITA POKRAJINA V BOSNI (NOB)	PISANE PAPIGE VRSTA AMINO KISLINE					
ŽENSKO IME							ARZEN NAPOVEDO = VALEC MOHOROKO			INDIJAN = SKI ČOLN RAZLIČNA SAMOGLASN.					TEMNO ZELEN MINERAL Z URALA		
KDOR JE LEDEH POSTAL									GRŠKI BOB VETROV DUŠA UMR = LEGA PRI ST. SLOJANIN				LUTECIJ VINSKI PRAZNIK RIMLJANOV				
ŽENA SPART. KRALJA TINDAREA					ZHANA EVROPSKA TOVARNA EL. APARATOV	VRSTA V. IZUM. KUSC. NAJHITR. NAČIN PLA = KANJA(ORIG.)											
CEPLJENJE PROTI NORICAM										Ž. IME PREBIVA = LEC. AZ. DRŽAVE							
KIRUR = ŠKI ŽGALNIK							EDEN 7. RIM. GRČEV SPORTNI KLUB IZ MADRIDA										
REKA V ZDA (SLAPOVI) ŽELATINA IZ ALG									 URA, ZLATA URA PUŠČAVA NA KITAJ = SKEM					ITALIJA RIMSKO PODZEMIJE		
ARABSKE ŽREBEC			REKA V AFRIKI	OKRAJŠ. ZA TOVARIS	WALLACE EDGAR			GALIJ KRATICA ZA NEM. IND. STANDARD					SVINČNICA, GREZILLO KRPANOV OROŽJE				
MESTO V BELGIJI					V STR. MIT. STO = GLAVI ZMAJ NOBELIJ							STADOPERZ. KRALJ LATINSKA PREDPOVA V ZLOŽENKAH			STO KVADR. METROV		
NEGAT. ELEK. NABOJ						PREBIVAL = KA AFRIK. DRŽAVE											
KRATICA ZA LES = TICO, RAZDELJE = NO NABO		MESTO V RUŠIJI				YOLT		MESTO V STARI BITIJI							POLMER		